

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 22.

Torsdagen den 5 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Ut-låtande N:o 12 a, angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 7 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 30 och 31 näst-lidne Mars förda protokoll.

§ 2.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Att Grosshandlaren John Lovén till följe af en strupkatarrh är urståndsatt att lemna sin bostad, intygas härmed.

Stockholm den 7 April 1883.

J. W. von Döbeln,
Förste Bat.-Läkare vid Kongl. Flottan.

Om ändrade
bestämmelser
ang. klockar-
nes aflöning.

§ 3.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 21, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning.

Utskottet, som i förevarande Utlåtande yttrat sig öfver tre särskilda inom Andra Kammaren afgifna motioner, N:o 3 af Herr *J. E. Wikstén*, med hvilken Herrar *Hans Andersson* i Bringåsen, *J. W. Lind* och *H. F. Bergström* instämt, N:o 7 af Herr *L. Börjesson* samt N:o 32 af Herr *J. A. Eriksson*, alla afseende ändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning, hade på anförda skäl hemställt,

“att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Förordning angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster

Som grunderna och sättet för klockarnes aflöning funnits vara icke allenast i flere hänseenden mindre lämpliga utan ock af beskaffenhet att föranleda tvister mellan löntagare och löngifvare, samt förty fråga uppstått om förändring af de i ämnet gällande stadganden, de der, hvad landet angår, hufvudsakligen innehållas, för rikets gamla landskap i 6:te punkten af Kongl. förordningen den 8 Februari 1681, för Gotland i en år 1696 gjord uppteckning af hvad der i förevarande afseende varit öfligt, för Bohuslän i 14:de punkten af Kongl. brefvet den 25 September 1722, för Halland i Kongl. brefvet den 26 Februari 1723, för Skåne i 15:de punkten af Kongl. förordningen den 16 Oktober 1723 och för Blekinge i 13:de punkten af Kongl. stadfästelsen den 9 Juni 1747; alltså varder, med upphäfvande af hvad omförmälda författningar samt särskilda i ämnet gifna stadganden och vidtagna bestämmelser innehålla mot denna förordning stridande, härigenom stadgadt som följer:

§ 1.

Hvarje kyrkoförsamling, der klockarens löneförmåner icke redan blifvit ordnade i full öfverensstämmelse med de i denna förordning stadgade grunder, skall inom tre år efter det, under hvilket förordningen utfärdats, å kyrkostämma verkställa sådan lönereglering.

§ 2.

Den klockaren tillkommande lön bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af hans tjenstegöromål samt beräknas så, att alla offer och afgifter för särskilda förrättningar upphöra.

§ 3.

Klockaren skall bibehållas vid bostad och jord, som må vara honom på lön anslagna; dock att förmånen af bostaden och afkast-

ningen af jorden må i lönen inberäknas, så vidt hinder ej möter af särskildt meddelade föreskrifter.

Om ändrade bestämmelser ang. klockarnes aflöning.
(Forts.)

§ 4.

Hvad utöfver förmån och afkastning, hvarom i § 3 sägs, till klockares aflöning erfordras, skall sättas och utgå i penningar.

§ 5.

Den till klockare i penningar utgående lön skall af församlingen sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

§ 6.

Klockare, som varder tillsatt efter det denna förordning utfärdats, skall vara skyldig att från och med året näst efter det, då löneroglering inom församlingen kommer till stånd, åtnöjas med den lön, som dervid bestämmes. I öfrigt skall löneroglerings tillämpning inträda vid det ombyte af klockare, som eger rum näst efter det beslutet om lönerogleringen vunnit laga kraft eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, derest ej den, som vid nämnda tid innehar klockaretjensten, medgifver, att regleringen må vinna tillämpning redan under hans tjenstetid.

§ 7.

I församling, der till följd af föreskriften i § 1 löneroglering blifvit verkställd och begynt tillämpas, skola hittills gällande bestämmelser angående klockarelönens utgörande upphöra att lända till efterrättelse samt församlingen ega att, derest enligt nämnda bestämmelser klockaren uppburit helgonskyld, använda denna till kyrkotjenstens uppehållande och folkundervisningens behof.

Vid utlåtandet var en reservation fogad af Herr *Fröberg*, som ansett särskild rätt till klagan öfver kyrkostämmas beslut i fråga om reglering af klockarelön böra inrymmas så väl åt tjenstens innehafvare som ock åt vederbörande kyrkoherde.

Herr Talmannen lät först uppläsa det ifrågavarande förordningsförslagets 1 §, hvarefter ordet lemnades till

Herr Hedlund, som anförde: För min del skall jag icke göra något yrkande om förändring i denna paragraf, men vill endast begagna mig af tillfället att fästa uppmärksamheten på en omständighet, som redan i denna Kammare framhållits — jag tror det var vid 1868 års riksdag — nemligen att klockarebefattningarne väl kunna anses höra till de mest öfverflödiga tjenester i vårt land. Anledningen att

Om ändrade
bestämmelser
ang. klockar-
nes aflöning.
(Forts.)

man så icke ansett är väl den, att på de flesta ställen på landsbygden klockare- och organistbefattningarna äro förenade, såsom äfven påpekats i Kongl. Maj:ts proposition. I städerna deremot är förhållandet annorlunda i det att der såväl organist- som kantorstjänsterna vanligen äro skilda från klockarebefattningen, och der hafva klockarne åtskilliga skriferi- och expeditionsgöromål, hvilket gifver dem något att göra.

Hvad som tillhör klockarens verkliga tjänstebefattning framhålles i betänkandet N:o 22, der ur 24 kap. 32 § Kyrkolagen citeras följande: "klockare skall bära kapitlets, prostens och kyrkoherdens bref till prosten, när de honom tillhandakomma, till nästa klockare, och der sådant försummas, till skadan, som deraf timar, svara."

Och vidare: "Han skall ock vara kyrkan trogen, och kyrkoherden och församlingen lydlig, sörja för ringningen och klämtningen, på behöriga tider ställa timklockorna, samt taga allt det i noga akt och förvar, som honom i händer antvardas och förtros. Dessliques skall han vara presterna vid gudstjensten, skriftermålen och, när det befallas, uti socknebud, samt annan kyrkotjänst, vid handen; men ingalunda genom någon kyrkoherdens enskilda tjänst besväras, hindras eller afhållas."

I denna paragraf af Kyrkolagen är klockarens befattning såsom sådan temligen noggrant utstakad. När hans tjänst nu skall förenas med organist- och, såsom ofta sker, äfven med skollärarebefattningarna, då synes det mig som om denna organist och denna folkskollärare skulle komma i ett falskt förhållande till presterskapet, ty desse herrar lära väl icke underkasta sig den lydnesspligt, som paragrafen föreskrifver i fråga om klockarne. Mig vill det förefalla som om denna medeltidslemning skulle kunna afskaffas, i hvilket fall jag ville föreslå att denna paragraf erhöles följande lydelse: "Hvarje kyrkoförsamling eger att fritt bestämma rörande ordnandet af de tjänsteförättningar, som äro förbundna med hittills varande s. k. klockaretjänster, dock så att närvarande innehafvare af dessa tjänster bibehållas i dem tillförsäkrade förmåner. De medel, som för ändamålet påkallas, samman-skjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade." Jag har härmed velat uttala och till protokollet anföra min uppfattning om dessa tjänsters fullkomliga obehöflighet, särskildt med hänsyn till det fall att Riksdagen skulle komma att antaga den nu föreliggande paragrafen och det skulle möta något hinder från Kyrkomötets sida, i hvilket fall det synes mig icke vara ur vägen att Kyrkomötet finge en erinran om att dessa klockare-tjänster verkligen äro af den beskaffenhet, att de både kunna och böra indragas.

Herr Lundberg: Mot Utskottets ifrågavarande förslag anhåller jag att få anmärka, att, då första paragrafen stadgar, att "Hvarje kyrkoförsamling der klockarens löneförmåner icke redan blifvit ordnade i full öfverensstämmelse med de i denna förordning stadgade grunder, skall inom tre år efter det, under hvilket förordningen utfärdats, å kyrkostämma verkställa sådan löneroglering", så tyckes det

som om förordningen icke afsåge att tillåta två församlingar att hafva gemensam klockare, hvilket väl, liksom förhållandet är med presterskapet, borde kunna fortfarande ega rum. Om nu meningen icke är att derutinnan införa någon förändring, så förefaller det mig, som om förordningen bort härutinnan innehålla något bestämdt förklarande. Med särskildt afseende å ett sådant förhållande anser jag ock, att beträffande helgonskylden det borde föreskrifvas, att der klockare häraf hittills varit i åtnjutande, densamma skulle användas till fyllande af hvad utöfver förmånen af bostad och afkastning af jord erfordrades till klockarens aflöning, helst ju i så fall ett dylikt användande komme att i enlighet med innehållet af 7 § uti föreslagna förordningen ske till kyrkotjenstens uppehållande. På grund af hvad jag nu anfört, hemställer jag om återremiss till Lag-Utskottet, såvidt yrkande derom jemväl af någon annan utaf Andra Kammarens ledamöter må komma att framställas.

Om ändrade bestämmelser ang. klockarens aflöning.
(Forts.)

Herr Rydin: Jag ber få fästa uppmärksamheten på en omständighet vid detta förslag. Det är att i den nu föredragna 1 § det heter: "Hvarje kyrkoförsamling etc." Hvad förstås med en kyrkoförsamling? Jo, dermed förstås en samling af människor, tillhörande samma kyrkobekännelse; det förstås dermed icke de som äro medlemmar af samma socken, de som bo inom ett visst territoriellt område, utan endast de som tillhöra samma kyrkobekännelse. Om nu kyrkoförsamlingen på detta sätt begränsas, kunna till densamma naturligtvis icke räknas de utländingar eller främmande trosbekännare, som ega fastighet derstädes, hvilka då således ej heller kunna vara skyldiga att bidraga till klockarens aflöning. Men på detta sätt skulle det t. ex. kunna inträffa att en possessionat eller en fabrikant, af främmande trosbekännelse, som hade en mängd arbetare, icke behöfde bidraga till klockarens aflöning, oaktadt hans arbetspersonal tillhörde den kyrka, i hvars tjänst klockare vore anställd. Nu kan man här emot anmärka, att i folkskolestadgan församling omnämnes i det sammanhang, att den inbegriper en socken, en territoriell församling. Ja väl; men der finnes detta alldeles tydligt uttryckt i orden att i hvarje stadsförsamling och i hvarje socken på landet bör finnas minst en skola. Men som ordet kyrkoförsamling i denna paragraf 1 förekommer, betecknas dermed endast de medlemmar, som tillhöra samma kyrkobekännelse, hvadan här icke kan blifva fråga om utländingar och främmande trosbekännare. Om det då t. ex. inträffade, att en egendom det ena året arrenderades af en svensk och tillhörande den lutherska kyrkan och det andra året af en utlänning eller en person af främmande trossamfund, så blefve följden den, att bidragen till klockarens aflöning komme att år från år variera till olika belopp. Nu skulle man visserligen kunna säga att någon tveksamhet här vid lag icke borde förekomma, då ju folkskolestadgans föreskrifter i afseende på skolafgiftens utgörande äro tydliga. Men saken torde dock icke vara så klar som man föreställer sig. Ty då folkskolestadgan år 1842 utkom, var det alls intet tal om, eller rättare, då fans ingen skilnad mellan kyrkoförsamling och territoriell församling, utan folk-

Om ändrade bestämmelser ang. klockarenes aflöning.
(Forts.)

skolan var en gemensam angelägenhet för alla som bodde i församlingen — något som man visserligen icke har rätt att tillämpa på klockaren gent emot den nu varande kyrkoförsamlingen.

Hvad som än mer föranleder mig att nu yrka återremiss af den 1:sta och i sammanhang dermed äfven af den 5:te paragrafen, är att i motiveringen till denna sist nämnda paragraf det bland annat heter: "Då klockaren, i egenskap af den kyrkliga kommunens tjänsteman, icke har att betjena kommunens fastighetsegare eller fastighetsbrukare i vidsträcktare mån än dess öfrige medlemmar, lär icke någon särskild andel af lönen böra desse uteslutande påföras; och med afseende ej mindre å klockarebefattningens hela karakter än å den röstgrund vid tillsättningen, som numera, jemlikt Kongl. kungörelsen den 6 December 1878 är gällande, synes denna lön böra utgöras efter samma grunder, som i allmänhet äro stadgade för de afgifter, om hvilka kyrkostämman beslutar, etc." Då sålunda klockarelönen skulle utgöras efter den rösträtt, man egde vid kyrkostämman, hvarifrån naturligtvis så väl utländingar som främmande trosbekännare voro uteslutna, torde det vara lätt att finna till hvilka oegentligheter de begge paragraferne, sådana de här äro föreslagna, skulle kunna leda. Då författningen uppstälts såsom ett lagförslag, är det af vigt att den blir så klar och tydlig som möjligt. En otydlighet i folkskolestadgan är lätt att afhjälpa, enär Kongl. Maj:t, om han så för godt finner, kan när som helst deri vidtaga en redaktionsförändring. Men så är icke förhållandet med ifrågavarande författning; och därför, på det Utskottet må komma i tillfälle att förtydliga sitt förslag i det af mig anmärkta syftet, yrkar jag återremiss.

Häruti förenade sig Herr *Lyth*.

Herr Anders Persson: Den inför Kammaren föredragna 1:sta paragrafen i föreliggande förordningsförslag innehåller egentligen ingenting annat än föreskrift om att i hvarje kyrkoförsamling, der klockarens löneförmåner icke redan blifvit ordnade i full öfverensstämmelse med de i förordningen stadgade grunder, detta skall ske inom viss bestämd tid. Nu förmenar den siste talaren att genom den bestämmelse, som förekommer i förslagets 5:te paragraf otydlighet skulle kunna uppstå i det hänseende att uttrycket "församlingen" skulle kunna tagas både i bemärkelsen af kyrkoförsamling och territoriell församling. Men jag tror, att någon otydlighet i detta fall icke förefinnes. Det stadgas nemligen, att afgifterna till klockarnes lön skola utgå icke från *kyrkoförsamlingen* utan från *församlingen*, samt utgöras efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade. Dessa grunder äro den kommunala fyrken, och det förefaller mid således som om den ifrågavarande paragrafen är tillräckligt tydlig.

Jag ber dessutom få nämna, att Första Kammaren antagit Utskottets förslag i sin helhet, med undantag af 7:de paragrafen, som blifvit återremitterad för erhållande af ett förtydligande. När denna paragraf föredrages, skall jag icke motsätta mig en återremiss af den-

samma, men i afseende å paragraf 1 anhåller jag att Kammaren må till den lemna sitt bifall.

Herrar *J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Smedberg* och *L. Börjesson* instämde med Herr Anders Persson.

Om ändrade bestämmelser ang. klockarnes aflöning.
(Forts.)

Herr Rydin: Jag ber få fästa uppmärksamheten på det förhållande, att i 1842 års folkskolestadga förekomma i dess 1:sta § uttrycken "stadsförsamling" och "socken". När sedermera i stadgans följande §§ begagnas den generella benämningen "församling", så kan icke någon tvekan uppkomma om hvad dermed bör förstås, ty derunder måste då hänföras stadsförsamling och socken. I det nu förevarande förordningsförslagets 1:sta § står deremot ordet "kyrkoförsamling" d. v. s. en församling af lutherska trosbekännare i en ort, och då i förslagets senare §§ nyttjas ordet "församling", kan dermed icke förstås annat än en församling af lutherska trosbekännare. Således kunna deruti icke inbegripas främmande trosbekännare eller utlänningar, som utomlands äro samt besitta fastigheter här. Det är alldeles uppenbart, att i anmärkta hänseende en otydlighet förefinnes i förslaget. Jag medger att, om ordet "församling" i detta förslag tolkas på samma sätt som uttrycket i folkskolestadgan, det kan vara riktigt hvad Herr Anders Persson erinrat. Men då förordningsförslaget bestämmer, att afgifterna till klockarnes lön skola utgöras efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade, samt dessa grunder äro vissa fyrkar, åsatta fastigheter och andra beskattningsföremål, så ligger häruti icke att andra personer skola betala afgifterna än de, som tillhöra den kommun, korporation eller samfällighet, hvarom fråga är, och den samfällighet, som i detta fall är i fråga, är kyrkoförsamlingen. Således kunna icke de, som bo i en socken eller stadsförsamling, eller der ega fastighet, men icke tillhöra kyrkoförsamlingen, vara skyldiga att deltaga i afgifternas utgörande.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten å den af mig antydda otydlighet i redaktionen af förslagets 1:sta §, ty jag anser att, då nu klockarnes löneförhållanden skola regleras genom lag, denna lag bör göras så tydlig, att någon tvekan i afseende å dess bestämmelser icke må uppstå.

För öfrigt instämmer jag med Herr Hedlund deruti, att det kan hafva sina sidor att nu reglera klockarelönerna, ty jag tror, att deras göromål komma att nedsjunka till ett minimum af åligganden, så att det på det hela taget skulle kunna anses öfverflödigt att lagstifta i ämnet. Såsom herrarne torde minnas, yttrade också en riksdagsman från Strengnäs under debatten sista gången, då denna fråga förevar i Kammaren, att klockarens tjänstgöring på senare tider i betydlig mån reducerats. Jag vill ej påstå att detta förhållande ensamt afgjorde att frågan då föll, men nog var det en bidragande omständighet dertill. Huru som helst dermed än må förhålla sig, anser jag att, då nu en lag skall komma till stånd, den bör, äfven om frågan är obetydlig, så affattas, att den göres fullt tydlig.

Om ändrade
bestämmelser
ang. klockar-
nes aflöning.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits såväl på antagande af den under föredragning varande 1 § som ock på återremiss deraf, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

2—6 §§.

Blefvo äfven godkända.

Efter uppläsning af 7 § yttrade

Herr And. Persson: Som jag nämnde, när jag nyss hade ordet, har jag ingenting emot att denna paragraf återremitteras. Första Kammaren har återremitterat den i syfte att man måtte få större frihet i afseende å helgonskyldens användande. För så vidt det för mig blifvit upplyst, tror jag att ärendet kan vinna på förnyad behandling af Utskottet och derföre samt vid det förhållande att Första Kammararen redan återremitterat denna paragraf, anhåller jag att Andra Kammaren ville fatta enahanda beslut.

I sammanhang härmed anhåller jag äfven, att Kammaren ville återremittera jemväl sjelfva ingressen till lagen.

Herr Sven Nilsson: Jag skall icke heller motsätta mig återremiss, i all synnerhet som jag tycker det är egendomligt, att man gjort inskränkningar i bestämmelsen på hvad sätt helgonskylden får användas. Jag föreställer mig, att om församlingarna få rätt att använda denna afgift till klockarnes aflöning eller till skolväsendet, man lika gerna skulle kunna taga steget fullt ut på en gång och bestämma, att den må användas till kommunalbehofven i allmänhet. Jag föreställer mig också, att Första Kammaren just i detta syfte återremitterat paragrafen, och det är derföre så mycket större skäl för oss att göra sammaledes. — Tydligt är, att om församlingarna få använda medlen till klockareaflöning och folkskoleväsen, de i sjelfva verket komma att användas för kommunens gemensamma behof. Men om kommunen skulle vilja använda dem till fattigvården eller för andra ändamål hellre än till klockarnes aflöning, så bör väl icke heller något hinder läggas härför, då kommunen i alla fall får beslutanderätten deröfver. Jag yrkar återremiss i detta syfte.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, beslöt Kammaren återförvisa paragrafen till Utskottet.

Förordningsförslagets rubrik och ingress, äfvensom Utskottets i Utlåtandet gjorda *hemställan* blefvo jemväl till Utskottet återförvisade.

§ 4.

Om upphö-
rande af
klockares
brefbärings-
skyldighet.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbäringskyldighet.

Ledamoten af Andra Kammaren Herr *Carl Persson* hade i sin motion, N:o 31, föreslagit, att det stadgande i 24 kap. 32 § Kyrkolagen, enligt hvilket klockaren "skall bära kapitlets, prestens och kyrkoherdens bref till prosten, när de honom tillhandakomma, till nästa klockare, och der sådant försummas, till skadan, som deraf timar, svara", måtte varda upphäfdt.

Om upphörande af klockares brefbärings-skyldighet. (Forts.)

Rörande denna motion hade Utskottet hemställt, att densamma icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr *Carl Persson* anförde: När nu första Kammaren afslagit min motion, så är redan frågan för denna gång fallen; men jag vill likväl ej underlåta att yrka afslag å Lag-Utskottets hemställan och bifall till min motion.

För mig synes det vara skäl att helt och hållet afskaffa detta postbefordringssätt, och att det icke någon gång bör finnas fall, vid hvilka klockareposten behöfver anlitas; ty då presterskapet eger rätt att begagna tjänstefrimärken och tjänstebrefkort, samt till och med utan afgift få använda lösväska, lärer väl skrifvelsen lika hastigt, om ej förr, framkomma till bestämmelseorten, än om den ene klockaren efter den andre skall bära den, alldenstund poststationer äro i så riklig mängd inrättade öfver hela landet.

Ehuru den ifrågavarande lagparagrafen tydligt innehåller, att klockaren skall bära prestens bref, när de honom tillhandakomma, till nästa klockare, har jag mig bekant, att en prestman, som begagnat sig af denna honom tillerkända rätt, likväl blifvit af sitt domkapitel tillhållen för det han betungat klockaren med bärande af bref, som icke varit inlagde i den s. k. kursväskan eller varit af mera brådskande beskaffenhet, än att de kunnat med allmänna posten lika skyndsamt framkomma. Det ligger således i presternas intresse att min motion bifalles, i det att det kan vara svårt afgöra när och i hvilket fall klockareposten får anlitas, då icke lagen tillämpas efter ordalydelsen, ty om någon kursväskas bärande innehåller denna paragraf ingenting.

Då Lag-Utskottet tillstyrkt ny lag för reglerandet af klockarnes löner och att denna lön bör bestämmas i skäligen förhållande till omfattningen af hans tjänstegöromål, så hade varit skäl befria klockarne från denna deras brefbärings-skyldighet, på det att icke vid uppgörande af löneförslag, denna tjänstgöring skulle komma med i räkningen.

Jag yrkar, som jag förut sagt, afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr *J. Anderson* i Tenhult: De bestämmelser, som ännu finnas rörande klockarnes skyldigheter, äro till stor del alldeles för gamla. De hafva säkerligen öfverlevvat sig sjelfva. Icke kan det nu mera vara ett lämpligt stadgande, att klockarne skola följa presterna i socknebud, eller att de skola i sin egenskap af klockare undervisa i barnalära, då de icke hafva skyldighet att såsom klockare taga någon seminarieexamen. Äro de, samtidigt med att de innehafva sin klockare-

*Om upp-
hörande af
Klockares
brefbärings-
skyldighet.
(Forts.)*

befattning, äfven skollärare, undervisa de barnen icke såsom klockare utan som skollärare. Det vore behöfligt, att de bestämmelser, som nu finnas, blefve förändrade i en mera tidsenlig anda.

Den motion, som föreligger, afser endast en liten förändring, nämligen den, att klockarne skulle befrias från brefbäringskyldigheten. Denna förändring har Utskottet dock icke velat medgifva. Vid den tid, då kyrkolagen utfärdades och klockarnes skyldigheter bestämdes, fanns ingen ordnad postgång, såsom nu är förhållandet. Man tillgrip då de utvägar och de åtgärder, som på den tiden voro att tillgå. Gästgifvarne ålades det sålunda att fortskaffa resande, klockarne ålåg det att fortskaffa presternas bref. Ehuru klockaren ålades en sådan skyldighet, så synes mig att han icke varit skyldig att utan ersättning ett sådant besvär fullgöra, helst hans berörde skyldighet icke inskränker sig till hans egen församling, utan han skall lemna brefven till närmaste klockare, såsom det står i kyrkolagen. Det finnes icke bestämdt hvilken ersättning han skall hafva, men jag föreställer mig att han bör hafva en lika stor ersättning för sitt besvär som det belopp, hvartill ett dagsverke är åsatt i länets markgångstaxa. Huru som helst, yrkar jag för min del bifall till motionen.

Herr Jöns Rundbäck: Jag ville icke uppträda i den fråga, som nyss föredrogs, emedan jag redan vid 1878 års riksdag tog mig friheten att derom hålla ett ganska vidlyftigt föredrag och jag dessutom icke tror att den kan af Regeringen bifallas i det skick den nu föreligger. Den talare, som i den frågan först hade ordet, yttrade att det vore både rättvist och billigt att helt och hållet afskaffa klockare-tjensterna och har jag, mine herrar, emot ett dylikt förslag ingenting att anmärka; men hvarföre har icke den nämnde värde talaren väckt förslag härom? Man vill hafva bort klockarne, men låta tjänstgörings-skyldigheten stå kvar. Denna får man dock icke bort utan att ändra kyrkolagen och derom är heller icke något förslag väckt och torde icke heller vara så lätt att genomföra. Om herrarne kände en klockares funktioner, så torden I ock få ett annat begrepp om dessa tjänstemän, men en stor mängd af deras åligganden hafven I ingen kännedom om. Om dessa tjänstemäns åliggande behöfva vi icke heller för tillfället befatta oss med mera än hvad brefbäringskyldigheten beträffar och derom beder jag få meddela:

Riksdagen har redan förut medgifvit att klockarnes brefbärings-skyldighet borde försvinna och Regeringen har också derutinnan gått Riksdagens önskingar till mötes, men så snart frågan kommit till Kyrkomötet, har detta alltid satt sig emot den därför nödiga ändringen af 24 kap. 32 § i kyrkolagen. Den står ännu kvar i sitt förra skick. Vilja presterna begagna sig af fribrefsrätten, står det dem fritt, i annat fall skicka de brefven till klockaren.

Lag-Utskottet säger visserligen i sin motivering, att det kan förekomma fall ännu, då klockareposten kan behöfva anlitas, men deremot har Utskottet icke uppgifvit, när dessa behof förekomma. Jag skall bedja att få omtala ett sådant fall. I en församling, der en pre-

sterlig befattning skulle tillsättas, voro redan profpredikningsdagar utsatte. En bland de å förslaget till tjenstens erhållande uppsatte var vice pastor i församlingen och, som han var väl känd af församlingen, troddes det att han skulle erhålla tjensten, hvilket också blef fallet. En annan af de medsökande, som äfven misstänkte detta, föresatte sig att han skulle ställa till litet obehag för honom och skickade derföre på lördagen före sin profdag in till konsistorium och anmälde sig sjuk, för att sålunda sätta vice pastorn, som icke efter hvad medsökanden trodde skulle vara beredd att predika, i förlägenhet. Konsistorium, som icke ville att det skulle blifva messfall, skref genast ut och förordnade att vice pastorn skulle uppehålla gudstjensten och detta förordnande gick med klockareposten. Klockaren måste nu ut och löpa härmed hela natten för att hinna fram före gudstjenstens början. Hvad den brefbäringsskyldige klockaren beträffar, så måste han, som var tjenstgöringsskyldig på annat ställe, se sig om huruvida han hann tillbaka till sin tjenstgöring i egen församling eller få sig en varning eller så kallad skrapa. Hade han klagat häröfver, hade han helt säkert fått till svar: "det ena skall du göra och det andra icke underlåta." Ett annat exempel är följande: Det var en klockare i Bohus län, som innehade förenad klockare- och skollärebefattning, den förra både i moder- och annexförsamlingarne. Som herrarne veta, är det ganska vanligt i nya Sverige, Skåne, Halland och Blekinge samt Bohuslän, att klockaren och presten tjenstgöra i 2 kyrkor. I en sådan församling fick klockaren af kyrkoherden esomoftast ordres att på aftonen gå med brevåskan till komministern. Då hände det icke sällan, att komministern, när klockaren kom med posten, antingen icke var hemma eller ock, om han var hemma, — enär de icke stodo på den bästa fot med hvarandra — förklarade, att han icke hade tid att då expediera postlådan, utan finge klockaren en annan dag komma tillbaka och hemta den. Klockaren skref då till mig och bad om råd, hvad han skulle göra, och jag svarade, att som kyrkolagen icke tillerkände en komminister rätt att begagna klockareposten, han skulle klaga hos vederbörande konsistorium. Det gjorde han, men konsistorium gaf komministern rätt. Då rådförde han sig åter hos mig och jag uppmanade honom att fullfölja sin klagan hos Kongl. Maj:t och dervid särskildt framhålla, att äfven om han hade åliggande att besörja komministerns post, detta åliggande dock icke kunde sträcka sig längre än att befordra posten från den ena socknen till den andra, men alldeles icke att när som helst stå till tjenst för att hemta posten från komministern. När saken kom till Kongl. Maj:t, förklarades det emellertid, att Kongl. Maj:t icke fann skäl att i öfverklagade beslutet göra ändring, "hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder", som det hette. Klockaren fick sålunda gå till komministern först med lådan, d. v. s. en mil fram och tillbaka, och sedan ännu en gång samma väg för att hemta den och sedan ytterligare befordra den till nästa församling. Jag frågar, är sådant lämpligt, då ju numera det icke finnes någon enda församling, som icke har ordnad postgång? För öfrigt ber jag få erinra, att i många församlingar klockaren, som ofta äfven är skollä-

Om upphörande af klockares brefbäringsskyldighet.
(Forts.)

Om upphörande af klockares brefbärings-skyldighet.
(Forts.)

rare, tillika är föreståndare för poststationen, hvilket ju är ganska lämpligt, då han dels kan nöja sig med en mindre lön än om staten skulle aflöna en särskild postexpeditör, och dels de som skola afsända bref kunna skicka dem med skolbarnen. Emellertid vågar denne klockare, som tillika är poststationsföreståndare, icke skicka vederbörandes embetsskrifvelser med den Kongl. posten, fastän denna post i de flesta fall icke är vidlyftigare, än den utdelning af bref, som för hvarje dag förekommer här i Kammaren. Nu säger man att presten har fribrefsrätt, ja, det är sant, men i åtskilliga församlingar inträffar det, att presten icke bryr sig om att begagna denna fribrefsrätt, utan ålägger klockaren i alla fall att gå med posten. Är detta väl billigt, då posten i de flesta församlingar afgår två gånger i hvarje vecka? — detta kan väl vara nog äfven för presten. Jag erkänner villigt, att sedan presterskapet fick fribrefsrätt, denna tunga för klockarne blifvit betydligt lindrigare och väl i allmänhet icke kommer i fråga mera än 3 eller 4 gånger om året, men nog bör väl presten kunna skicka sina bref med allmänna posten, som ju i alla fall far samma väg fram. Högst sällan äro brefven så angelägna, att de icke kunna hvila öfver ett par eller tre dagar. Vore det då icke skäl att nu taga ut steget och upphäfva detta gamla stadgande? Eller är det väl rimligt att på samma gång staten bekostar en person som för posten, en annan ändock skall vara skyldig att springa hack i hæl med den förre? Jag vill nu icke framställa något yrkande, då Första Kammaren redan afslagit motionen — hvilket jag beklagar — men jag vill åtminstone uttala den förhoppning att motionären ett annat år måtte ånyo framlägga sin motion och då äfven uppställa ett alternativt förslag, så att klockaren, äfven om han fortfarande skall hafva denna skyldighet sig ålagd, åtminstone måtte ega rätt att på egen bekostnad sända brefven med Kongl. Maj:ts och kronans post. Om han nu skall gå sina två, tre mil med brefven, så blir detta ju ett helt dagsverke; det kan vara värdt sina 2—3 kronor, men om han får skicka brefven med posten, så kostar det honom icke mer än 25 öre i vanliga fall. Han skulle sålunda deraf hafva en ganska stor fördel, och staten skulle ju också förtjena på det. Med hvad jag nu uttalat tror jag mig hafva till fullo ådagalagt, att Utskottet, då det afstyrkte motionen, icke hade så noga gjort sig reda för, hvad saken i själfva verket gälde.

I detta yttrande instämde Herr *Hedlund*.

Herr Thomasson: Jag begärde ordet för att helt enkelt yrka bifall till Utskottets föreliggande betänkande. Som herrarne veta, har denna fråga varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning så nyligen som år 1877, då Kongl. Maj:t förklarade sig icke för det dåvarande kunna lemna sitt bifall till Riksdagens begäran om upphörandet af klockarnes brefbärings-skyldighet. Men Kongl. Maj:t vidtog på samma gång åtskilliga anordningar, hvarigenom utan tvifvel denna skyldighet blef betydligt inskränkt. Dessutom lär det — åtminstone har man påstått det — gifvas fall, då denna klockarnes brefbärings-skyldighet

svårligen kan undvaras, och för sådana fall bör ju den få finnas kvar, i synnerhet som den icke kan anses vara i någon nämnvärd mån betungande. Af de "klockarehistorier", hvarmed Herr Jöns Rundbäck nyss regalerade Kammaren, vill det framgå, att en eller annan klockare någon gång varit föremål för trakasserier från presterskapets sida, men man bör väl ändå icke lagstifta med hänsyn till sådana möjligheter. Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten uppå, att frågan varit före äfven sedan Kongl. Maj:t vidtog de nyssnämnda anordningarne, nemligen, såsom jag vill minnas, vid 187 8års riksdag, då *begge* Kamrarne enade sig om den mening, som Utskottet nu uttalat.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Anderson i Burlöf: Ehuru frågan genom Första Kammarens beslut för denna gång fallit, är den dock af sådan beskaffenhet, att den väl förtjenar att några ord spillas derpå. Såsom Utskottets vice ordförande redan omnämnt, har Kongl. Maj:t på grund af Riksdagens år 1874 i ämnet aflättna skrifvelse vidtagit åtskilliga anordningar, hvarigenom klockarnes brefbäring antagligen blifvit icke obetydligt inskränkt. Detta hindrar dock icke att denna medeltidsqvarlefva kan lemna rum för hvarjehanda godtycke och kitslighet, och då alla andra tjenstemän och embetsmyndigheter kunna åtnöja sig med den allmänna posten för befordrande af sina skrivelser, kan jag icke inse, hvarför icke äfven presterskapet kan göra detsamma. Dessutom synes det mig högst olämpligt, att icke säga förargligt, att, när man nu — efter hvad jag vill hoppas — får rättighet att reglera klockarnes aflöning och detta skall ske med fäst afseende å deras skyldigheter, att icke detta, efter mitt förmenande orimliga åliggande för klockarne på samma gång afskaffas, utan att man vid lörens bestämmande skall taga äfven detta i betraktande. Följden blir nu den, att församlingarne, om de äro försigtiga, vid lörens bestämmande, måste utfästa ett *särskildt* belopp i ersättning just för detta onus, så länge det kvarstår oberoende af sjelfva den egentliga lönen, men alla lära väl icke vara så omtänksamma.

Det är endast detta jag velat säga; nu har man ej annat att göra, men begär motionären omröstning, kommer jag att rösta för bifall till hans förslag.

Herr Sven Nilsson: Det var endast med anledning af ett yttrande, som fälldes af vice ordföranden i Lag-Utskottet, som jag begärde ordet. Han yttrade att Riksdagens *begge* Kamrar en gång, sedan frågan var före hos Kongl. Maj:t, beslutat i öfverensstämmelse med hvad Utskottet nu tillstyrkt och att detta, bland annat, föranledt Utskottet att icke förorda den af motionären föreslagna förändringen. Det är just för att förekomma det Utskottet en annan gång skall kunna framkomma med ett dylikt skäl för afslag, som jag vill, att Kammaren nu uttalar sig *för* nämnda förändring. För öfrigt är det tydligt att då Kongl. Maj:t, med anledning af Riksdagens skrifvelse om upphäfvande af klockarnes brefbäringsskyldighet, vidtog de förut

Om upphörande af klockares brefbärings-skyldighet.
(Forts.)

*Om upp-
hörande af
klockares
brefbärings-
skyldighet.
(Forts.)*

omnämnda anordningarne. Kongl. Maj:t trodde att denna skyldighet efter detta skulle komma att upphöra. Utskottet säger också i sitt föreliggande betänkande, att ecklesiastik tjänsteman, som eger att anlita klockareposten, ytterst sällan torde behöfva begagna sig af denna rätt, hvilken följaktligen ytterst sällan bör komma i användning. Men jag ber då att få fästa uppmärksamheten uppå, att kommuner finnas, der jernvägsstationer inrättats, och der således postgång eger rum flera gånger om dagen, der klockaren detta oaktadt ålägges att fullgöra sin ifrågavarande skyldighet. Då någon anledning att anlita klockareposten numera icke torde förefinnas, sedan postväsendet blifvit så utveckladt som nu är fallet, och då presterskapets postbefordringsrätt icke torde vara af större vikt än för andra tjänstemän i riket, och då det är känt att på flera ställen, detta oaktadt, denna rätt i onödan begagnas, innebär denna omständighet enligt min tanke tillräckligt skäl för att upphäfva denna kvarleva från äldre tider.

Jag hemställer om bifall till motionärens förslag.

Herr *A. P. Lind* instämde med Herr Sven Nilsson.

Herr Granlund: Då Riksdagen nu fattat beslut om reglerande af klockarnes aflöning, borde väl på samma gång deras brefbärings-skyldighet upphäfvas, såsom varande nu mera hvarken tidsenlig eller behöflig. Ty det är alldeles tydligt och klart, att, då lönerna hädan-efter skola regleras, klockarne alltid skola åberopa denna deras skyldighet såsom skäl för aflöningens bestämmande högre, än som eljest skulle behöfvas. För öfrigt tages klockarnes brefbärings-skyldighet på så få ställen och så sällan i anspråk, att jag icke kan finna något skäl för dess bibehållande. Men den lägger alltid, om ock endast på papperet, ett tryck på klockarne och gör att deras tjänst får utseende af att vara mera besvärlig och maktpåliggande, än den i sjelfva verket är. Då dertill kommer att denna klockarnes skyldighet kan af eu eller annan prest missbrukas, synes den böra med det första afskaffas.

Jag yrkar alltså bifall till motionärens förslag.

Herr Magnus Jonsson: Jag begärde ordet egentligen för att bemöta ett yttrande af Herr Jöns Rundbäck. Han sade att Utskottet icke förstode denna sak och derfor kommit till det slut, som det gjort. Jag vågar dock anse att så väl jag som Utskottets öfriga ledamöter ganska väl förstått saken. Hvad som emellertid bestämde min åsigt, var den omständighet, att i min hemtrakt presterskapet — och detta länder detsamma till heder — icke begagnar sig af klockarnes brefbärings-skyldighet, hvaraf jag slöt att förhållandet vore detsamma i de flesta församlingar i riket. Att så icke lär vara fallet, har Herr Jöns Rundbäck beklagligtvis upplyst oss om, men det är ju möjligt att förhållandet blifvit bättre, sedan presterskapets fribrefsrättighet utsträcktes. Jag vågar också hysa den förhoppning, att presterskapet numera på de flesta ställen är nog humant att icke utom i högsta nödfall anlita klockareposten. Det tyckes väl då som skulle denna

Om upphörande af klockares brefbärings-skyldighet.
(Forts.)

kunna helt och hållet afskaffas. Men man må betänka att det här är fråga om ett privilegium för presterskapet och att fall kunna inträffa, då t. ex. en kyrkoherde måste afsända ett angeläget bref, men detta icke låter sig göra med allmänna posten, som till många församlingar afgår endast en à två gånger i veckan, i hvilket fall det ju vore ganska nyttigt att klockarnes brefbärings-skyldighet kvarstode. Denna skyldighet, hvilken ej gerna kan anses vara särdeles betungande, torde för öfrigt, som jag förut nämnt, ytterst sällan tagas i anspråk, och om någon församling finnes, der en prest i onödan påkallar densamma, torde nog församlingen hafva utvägar att så gissla denna prest, att han derefter betar sig mera humant.

Jag tror att presten icke vidare än i största nödfall skall begagna sig af denna rättighet, derest församlingen tydligt ger honom tillkänna sitt ogillande af hans förfaringssätt.

Jag hemställer om bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Med afslag å Utskottets hemställan biföll Kammaren Herr Carl Perssons förevarande motion.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändringar i postbefordringsavgifterna för tidningar och tidskrifter.

§ 6.

Till behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

Punkten 5.

Bifölls.

*Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.*

Uti *punkten 6* hade Utskottet utlätit sig öfver Herr *A. Hedins* inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 46, hvarti föreslagits, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 2,500 kronor årligen till ett fast docentstipendium i slaviska språk vid Upsala universitet, med skyldighet för innehafvaren att offentligen undervisa och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t funne lämpligt att bestämma; och hade Utskottet hemställt, att nämnda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Hedin: Jag erfar i detta ögonblick att Första Kammaren bifallit Stats-Utskottets hemställan och låtit min motion falla. Jag förmodar att Första Kammaren här vid lag tagit ett särdeles starkt intryck af de argument och varningar, som blifvit framställda af en representant för Kalmar läns nordliga del, hvilken visat sig vara en af de segaste, omedgörligaste och envisaste försvarare af latintvångets bibehållande vid vårt lands lärdomsskolor; han kan således ytterligare skrifva på sin meritförteckning att i dag det döda språket segrat öfver åttiofva millioner människors lefvande tungomål. Jag vädjar dock till Andra Kammaren om ett annat resultat.

Jag är Stats-Utskottet förbunden för det välvilliga sätt, på hvilket Utskottet bemött min motion och gifvit densamma sin rekommendation. Stats-Utskottet har emellertid ansett sig böra afstyrka motionen, emedan, enligt Utskottets åsigt, en officiell utredning af vederbörande myndighet angående lämpligaste sättet för förslagens genomförande bort föregå detsamma. Jag nödgas beklaga, att de uttryck, Utskottet begagnat, äro så knapphändiga och genom denna knapphändighet så otydliga, att jag är hänvisad till osäkra gissningar om hvad Utskottet dermed afsett. Jag har frågat mig om Utskottet möjligen hyst någon tvekan derom, huruvida icke en af staten anordnad och bekostad undervisning i de slaviska språken borde förläggas till en annan ort och till en annan läroanstalt än den af mig föreslagna, nemligen Upsala universitet. Men jag har förkastat denna gissning derföre, att nämnda universitet bland alla undervisningsanstalter i riket, af hvad slag de vara må, räknar det ojemförligt största antalet lärjungar, och emedan man väl icke gerna kan sätta i fråga att anordna denna undervisning vid något bland våra många elementarläroverk eller vid någon specialskola, såsom en teknisk skola eller ett landtbruksinstitut eller dylikt. Vidare har jag tänkt att Utskottet varit tveksamt derom, antingen man borde nöja sig med att inrätta en så anspråklös befattning, som den, hvilken jag föreslagit, nemligen en med stipendium aflönad docentur i slaviska språk; eller om man redan från början skulle bevilja anslag till inrättande af en professur i detta ämne. Men om detta varit inledningen till Utskottets tvekan, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att det icke kan lända till skada, om, vid ett nytt företag, man går småningom pröfvande framåt; och det måste väl också anses vara riktigt, att innan man skrider till det steget, att inrätta en lärareplats i första graden, man förut drager försorg om att uppamma ett flertal dugliga krafter, bland

hvilka man sedan kan välja. Slutligen har jag tänkt att möjligen någon tvekan gjort sig gällande i fråga om sättet för undervisningens meddelande. Men huru detta tillgår är sedan århundraden tillbaka känt. Och jag kan icke föreställa mig att undervisningsmetoden med hvad dertill hör kan komma att blifva annan i afseende på de slaviska språken, än den som följes vid undervisningen t. ex. i franska, italienska och spanska språken.

En ärad ledamot af denna Kammare, hvilken icke tillhör Stats-Utskottet, har meddelat mig sin förmodan, att Utskottet icke velat tillstyrka bifall till motionen derföre, att den afsåge inrättandet af en ny *tjenst*, hvarom förslag borde utgå från Kongl. Maj:t. För den händelse denna anledning skulle ligga bakom Utskottets tvekan, så ber jag att få påpeka, att docenturer icke kunna anses för tjänster i egentlig mening. I 87 § af gällande universitetsstatuter heter det: "Rättighet att som docent vid universitet undervisa kan på fakultetens eller sektionens och det större konsistoriets derom gjorda framställning af kanslern återkallas, då giltiga skäl dertill förekomma". För öfrigt äro, såsom bekant, flertalet docenter icke aflönade, utan gäller detta blott en del af dem. Men icke ens aflönade docenturer, vare sig rörliga eller sådana som den, jag föreslagit, och hvilken jag betecknat med namnet fast, kunna kallas tjänster i detta ords egentliga mening. I Kongl. brefvet till kanslern den 1 Juni 1877 stadgas, bland annat, "att innehafvare af docentstipendium åligger, utom de skyldigheter i fråga om undervisnings meddelande, som i allmänhet tillhöra docenter, dels att biträda vid de studerandes vetenskapliga öfningar, dels att, när behof uppstår, deltaga i den offentliga undervisningen och examinationen". Och derefter heter det, "att docentstipendium må uppbäras under en tid af tre år, med rätt för vederbörande fakultet eller sektion att, om stipendiaten utmärkt sig vare sig genom det sätt, hvarpå han vid undervisningen biträdt, eller genom utgifna vetenskapliga skrifter, föreslå honom till ytterligare åtnjutande af stipendiet under en tid af ett, två eller högst tre år". Af dessa bestämmelser framgår ju tydligt, att här icke är fråga om upprättande af en tjänst eller ett embete, hvarom man med någon rätt kan säga, att endast Kongl. Maj:t bör derom göra framställning till Riksdagen, och att Riksdagen först på grund af en sådan framställning bör bevilja anslag dertill.

Nu måste jag vidare erinra, att, om det således är svårt att föreställa sig hvad det är, som Stats-Utskottet anser böra officiellt utredas, dess afslags-motiv blir så mycket besynnerligare, som Stats-Utskottet i fråga om en annan sak, som, efter min uppfattning, emedan den är ny och omtvistad, väl kunnat anses erfordra en fullständigare utredning, icke ansett en sådan *behöflig*, utan nöjt sig med den utredning, som motionären förebragt och hvilken i sitt slag icke är mer uttömmande än den jag i min motion lemnat. I 63 punkten af detta betänkande har nemligen Utskottet tillstyrkt Riksdagen att bevilja anslag till föreläsningars anordnande i de större städerna för arbetsklassen, och der handlar det likväl om en sex gånger större summa än den jag ifrågasatt. Visserligen är summan föreslagen att utgå

Om anslag till en docentur i slaviska språk. (Forts.)

Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)

såsom extra anslag, men meningen är naturligtvis, att den skall komma att fortfarande beviljas och sannolikt, med det växande behovet, äfven ökas.

Det har, efter hvad jag erfarit från Upsala, redan visat sig starka tecken till, att bland universitetsungdomen röjer sig behof af och intresse för undervisning i de slaviska språken. En i ryska språket kunnig akademisk lärare lär nemligen redan hafva samlat ett betydligt antal disciplar omkring sig. Naturligtvis är denna undervisning, som meddelas mot ersättning, af tillfällig natur; några garantier för dess fortvaro finnas icke. Men när man således ser att universitetsungdomen känner behof af att träda utom den gamla traditionella gränsen för undervisningsämnen, skulle då icke Riksdagen gå detta behof till mötes och vidtaga en så enkel åtgärd som den, jag föreslagit. Eller skulle man behöfva afvakta, att studenterna petitionera och tigga hos Kongl. Maj:t att gå deras önskan till mötes, såsom skedde på 1850-talet, då Riksdagen beviljade anslag till inrättande af en professur i modersmålet och de öfriga nordiska språken på grund af en framställning från Kongl. Maj:t, som i sin ordning föranleddes af en af petition från studenterna orsakad hemställan från kanslern. Mig synes, att Kammaren icke skulle behöfva afvakta en sådan påtryckning för att lyssna till ett behof, som redan otvetydigt visat sig.

Jag har i min motion framhållit de allmänna skäl, som tala för nödvändigheten af att de slaviska språken varda representerade i kretsen af undervisningsämnen vid universitetet. Jag har påpekat detta studiums betydelse för språkvetenskapen och för vår historieforskning; jag har slutligen framhållit dess vigt från praktisk, politisk och kommersiell synpunkt, som i mina ögon är den förnämsta. Vigten af de moderna språkens studium, helst bland ett fåtaligt folk, är allmänt erkänd. Men eget är, att, då man i tal och skrift nämmer "de moderna språken", man nästan aldrig menar annat än tyska, engelska och franska, möjligen med tillägg af ett eller annat af de andra syd-europeiska språken. Europas befolkning uppgick 1875 till 301 millioner. Nåväl, tyska, franska och engelska språken talades då af sammanlagdt 117 millioner menniskor, och de slaviska språken af 82 till 83 millioner. De slaviska språken intogo således föga mindre än en tredjedel af hela vår verldsdal, men all utväg att vinna den noggrannare kännedom om folkens kultur, politik och statsinstitutioner inom den slaviska delen af Europa, som beror af de slaviska språkens studium, är oss fullkomligt afskuren. Jag har i min motion anfördt åtskilliga utländska universitet, vid hvilka de slaviska språken äro representerade. Jag skall nu, efter Ascherons "Deutscher Universitätskalender" år 1877, ytterligare lägga universitetet i Gratz och Budapest. Jag anmärker i förbigående, att det icke kan vara af sympati för Ryssland och ryssarne, som magyarerna studera slaviska språk; vid sistnämnda universitet sköttes denna undervisning 1877 af två lärare. Anmärkningsvärdt är äfven, att under många år en lärareplats i de slaviska språken, en så kallad extra ordinarie docentur, men dock aflönad, funnits vid universitetet i Köpenhamn. Denna plats innehades länge af den berömde professoren C. W. Smith, öfversättaren af Nestors

krönika, och den har nyligen efter hans död blifvit besatt med en yngre forskare, Carl Adolf Verner.

För bifall till min motion talar ännu ett skäl, som jag icke nämnt i min framställning, men hvilket jag nu vill här öppet vidgå. En hvar, som tagit någon kännedom om vår inhemska torftiga pedagogiska litteratur, måste hafva lagt märke till det öfvermod, att icke säga förakt, med hvilket våra pedagoger, som till flertalet är latinpedagoger, till förmån för sitt älsklingsämne, "grammatica latina", tala om de studier, hvilka vi kalla nyttiga, emedan de hafva någon användning i lifvets värf. Det är ej blott från de grönaste bland de gröna bland skollärarne man får höra detta, jag må väl säga, dumma förakt för de moderna, praktiska studierna uttalas, utan det sitter qvar hos män, som bekläda sådana poster inom undervisningsväsendet, att man af dem borde kunna vänta något bättre. Jag vill framdraga ett exempel på latinfördomens makt. Då frågan om en reform af de förberedande examina vid universiteten för ett å två år sedan handlades vid Lunds universitet, yttrade en professor inom juridiska fakulteten, att han var "lifligt öfvertygad, att de goda egenskaper" som så fördelaktigt utmärka den svenska embetsmannaklassen, pligttröhet, redbarhet och humanitet, i väsentlig grad kunna tillskrifvas de hittills för inträde i densamma upprätthållna krafven på allmän bildning". Men denna allmänna bildning, som utöfvat en så förädlande, moraliserande inflytelse, hur hade den svenska embetsmannen förvärfvat den? Herr professorn besvarar denna fråga sålunda: "Den genom grundligt studium af ett språk danade vanan vid reda och grundlighet följer sedan genom lifvet, stålsättande karakteren samt framkallande pålitlighet och grundlighet i hvad som än företages." Och till denna höga uppgift dugde intet annat språk än latinet. Derförutan kunde embetsmannen ej förvärfva verklig "allmän bildning", och utan denna allmänna bildning kunde han icke vinna de moraliska egenskaper, som hittills så fördelaktigt utmärkt den svenska embetsmannaklassen!

Jag tillåter mig bedja Kammaren, att den genom ett bifall till min motion måtte inlägga en gensaga mot dessa latinska åsigtter, att den måtte vid vår främsta undervisningsanstalt bereda utrymme för ett modernt, praktiskt och nyttigt ämne och bereda den ungdom, som sjelf sträfvar ut ur latintvånget, tillfälle att få undervisning i en vetenskapsgren, om hvilken den väntar att hafva gagn i lifvet. Enligt Upsala universitets katalog för höstterminen 1882 funnos i Upsala en professor i grekiska språket, en i latinska språket, en extra ordinarie professor i latin och grekiska, en extra ordinarie professor i latinska språket, en fakultets-stipendiat i latinska språket: summa fem aflönade lärare i de klassiska språken, och för öfrigt tre docenter i grekiska språket, en i klassisk arkeologi, en i klassiska språk. Vid Lunds universitet finnes enligt statskalendern en professor i grekiska, en i latin, en extra ordinarie professor i klassiska språk, samt en docent i latin och två i grekiska språket, af hvilka jag förmodar att en är innehafvare af det fasta docentstipendium, som är anslaget för klassiska språk.

Den enda skillnaden mellan det docentstipendium, jag föreslagit,

Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)

Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)

och de redan af Riksdagen beviljade, är *beloppet*, som jag föreslagit till 2,500 kronor. Men detta högre belopp föranledes deraf, att jag äfven i min motion föreslagit, att innehafvaren af denna stipendieplats skulle vara skyldig att meddela *offentlig*, det vill säga kostnadsfri, undervisning. Det är en icke ringa sak för ungdomen att få en kostnadsfri undervisning i stället för att betala kollegiipengar. Vidare skulle genom denna anordning det komma derhän att, sedan en lärareplats blifvit inrättad, Kongl. Maj:t, med de liberala grundsatser som i detta afseende på senare tid gjort sig gällande, skulle tillåta de studerande att aflägga examen och taga betyg i flere eller färre slaviska språk, hvilket för befrämjande af slaviskt språkstudium är af mycket stor vigt. Universitetsungdomen, som behöfver taga betyg i så många i lag stadgade tvångsämnen, har i allmänhet icke mycken böjelse för att egna sig åt sådana frivilliga studier, af hvilka de icke hafva, så att säga, någon valuta i sin examen. Jag ber att i det afseende få från min egen studenttid framdraga ett exempel. Under mina första studentår bevistade jag dåvarande Professor Böttigers föreläsningar i italienska spåket, under flera terminer dels ensam, dels tillsammans med en eller två medlemmar af en studentcorps, som väl då räknade omkring 1,200 eller 1,300 personer. Sedan 1856—58 års Riksdag beviljat anslag till en professor i modern lingvistik och denna blifvit tillsatt, hvilket skedde i slutet af 50-talet eller början af 60-talet, bevistade jag samme mans föreläsningar å ett nära nog öfverfyldt auditorium. Intresse för spåkets studium fans nog förut, men så länge icke studiet lemnade någon valuta i examen, funno de fleste icke skäl att med ett sådant frivilligt studium taga bort tiden från de lagstadgade tvångsämnen.

Här föreligger nu för Kammaren ett tillfälle att visa sin tro med sina gerningar. Kammaren har mera än en gång lagt sin tro i dagen. Det har skett genom många resolutioner mot latinherraväldet. Skulle icke Kammaren nu också vilja bekräfta den tro, som Kammaren vid flere tillfällen uttalat, genom beviljande af ett ringa statsanslag för befrämjande af hvad jag kallat ett modernt, praktiskt och nyttigt studium? Jag anhåller, Herr Talman, om bifall till min motion.

Herrar af *Trolle, Ljungman, Fredenberg, Melin, Abr. Rundbäck, Sandvall, Angel* och *Lundström* förenade sig med Herr Hedin.

Herr Aug. Peterson: Herr Talman! Innan jag gick upp i Stats-Utskottet för att deltaga i behandlingen af Herr Hedins motion, genomläste jag densamma ganska noga och fann, att han förebragt mycket talande skäl för sitt förslag. Utskottsafdelningen, som behandlat motionen, hade också yttrat sig ganska välvilligt om densamma eller med de ordalag, som nu återfunnits i utskottsbetänkandet. Jag tog mig därför friheten inom Utskottet hemställa, huruvida icke på grund af de skäl, motionen innehöll, och det välvilliga uttalande, afdelningen haft om densamma, motionen skulle kunna, sådan den förelåg, tillstyrkas, men jag bemöttes då af flere framstående talare från Första Kammaren med den anmärkningen, att det vore alldeles nöd-

vändigt, att åt saken gäfves större utredning, än hvad Utskottet kunde gifva. Då de skäl, som således förebringades, voro för mig öfvertygande, kunde jag icke vidhålla min mening, utan nödgades låta den falla. En utredning af frågan skall väl icke heller länge låta vänta på sig. Det lärer väl vara nödvändigt, att undervisning meddelas i ett språk, som talas i ett grannland, med hvilket vi hafva så mycken förbindelse och väl få ännu mera.

Herr Hedin hemställde, om Utskottet tänkt sig någon annan ort, dit denna undervisning skulle förläggas, än den han föreslagit, eller Upsala, men, så vidt jag kan erinra mig, var härom intet tal i Utskottet. Vidare nämnde Herr Hedin, att det möjligen funnits någon baktanke hos Utskottet om, att genom anslagets beviljande en ny tjänst skulle komma att inrättas, men ej heller härom var något tal inom Utskottet, så vidt jag kan påminna mig. Skälet hvarför Utskottet ej kunde tillstyrka motionen var intet annat än det, som återfinnes i utskottsbetänkandet, eller att officiell utredning ej skett genom vederbörande myndigheter om lämpligaste sättet att bringa förslaget till utförande.

Detta var det hufvudsakligaste skälet för Utskottets afstyrkande af motionen, och dermed tycker jag att motionären tillvidare kan vara belåten.

Med anledning af hvad jag nu yttrat anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Om jag vid genomläsandet af Stats-Utskottets betänkande rörande anslagen under åttonde hufvudtiteln måste erkänna, att så väl Kongl. Maj:ts som en del af enskilda motionärer framställda förslag blifvit synnerligen välvilligt bemötta, måste jag dock på samma gång påpeka, att det afstyrkande, som gifvits på Herr Hedins ifrågavarande motion, synes vara det knapphändigaste af dem som förekommit, och jag beklagar, att den siste ärade talarens yttrande icke på något sätt för mig klargjort skälen för motionens afstyrkande eller att jag icke varit i tillfälle att höra de starka skäl, som från Första Kammarens ledamöter inom Utskottet uttalats mot motionärens förslag.

För mig är det klart, att någon vidare utredning än den, som af motionären blifvit gifven, icke erfordras för en så enkel fråga som den att bevilja anslag till ett docentstipendium i slaviska språk vid Upsala universitet, och jag är öfvertygad om, att motionärens sista yttrande skall hafva den verkan, att Kammaren bifaller motionen.

De studerande vid akademien utgöras icke allenast af sådana personer, som egna sig åt det vetenskapliga lifvet, utan der finnas också många, som, efter slutade studier, egna sig åt praktiska värf. Och för mig, som i likhet med Herr Hedin icke kan omfatta den mysticism, hvilken hos en del personer är rådande angående de klassiska språkens uppfostrande inflytande, utan helt enkelt betraktar ett språk såsom ett medel för så väl teoretiska som praktiska ändamål, är det alldeles klart, att ifrågavarande docentstipendium skulle vara gagneligt i en mängd lefnadsförhållanden bland annat på det praktiska området för studerande vid Upsala universitet och således äfven till praktisk nytta för landet i dess helhet.

*Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)*

Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)

Svårigheter skola naturligen uppstå, åtminstone till en början, att till en sådan lärareplats finna en fullt lämplig och kompetent person; men dessa svårigheter torde dock kunna undanrödjas. Redan nu finnes en undervisningsanstalt, der undervisning meddelas i slaviska språk, nemligen krigshögskolan, och den för detta ändamål derstädes anställde läraren lemnar äfven undervisning i dessa språk åt officerare vid generalstaben, om de sådant önska. Det ligger i öppen dag att för militärer måste det vara af största vigt att ega kännedom om ryska språket, då Ryssland är vår närmaste och på samma gång kan blifva vår farligaste granne.

Men jag tror äfven att det i det praktiska affärlifvet är af stor vigt att ega kännedom om detta lands språk, i synnerhet för Sverige, som borde sträfva efter att mer och mer utveckla sina handelsförbindelser med ett land sådant som Ryssland. Jag föreställer mig också, att Ryssland, som, i likhet med hvarje stor nation, naturligtvis måste känna en viss stolthet öfver sitt språk, skall vänligare mottaga de svenskar, som, sökande att knyta affärsförbindelser inom det stora landet, kunna tala dess språk. I Ryssland finnas ju vissa marknader, der endast den, som kan tala ryska, kan, utan användande af mellan-händer, inleda handelsförbindelser. Af allt detta framgår att det skulle vara till stort gagn för vårt land att underlätta studiet af ryska språket. Och hvad beträffar platsen för en sådan undervisningsanstalt, torde väl Upsala universitet vara den lämpligaste.

Jag har icke något vidare att tillägga till hvad motionären i denna sak anför. De skäl han i sin motion framställt äro för mig så öfvertygande, att jag icke kan underlåta att yrka bifall till motionen; och jag hoppas, att denna Kammare här vid lag skall visa sig själfständig nog att fatta beslut i samma riktning, fastän Första Kammaren beklagligtvis afslagit motionen.

Häruti förenade sig Herrar *Meyer, von der Lancken, Schenström, Bokström, Lönegren och Lyth.*

Herr Blomberg: Jag har begärt ordet endast för att tillkänna-gifva, att jag på det lifligaste instämmer i motionärens uttalade åsigt om behöfligheten och vigten af ifrågavarande docentstipendium vid Upsala universitet, dess behöflighet så väl i praktiskt som i rent vetenskapligt hänseende och detta icke blott ur språklig, utan äfven ur filologisk synpunkt för studiet af dessa slaviska folks kultur, som icke är af så ringa betydelse. Hvad beträffar den af Stats-Utskottet gjorda anmärkningen, att frågan ännu icke blifvit tillräckligt utredd, kan jag i likhet med motionären icke tillmäta denna anmärkning någon synnerligt stor betydelse. Om denna Kammare — Första Kammaren har redan afslagit motionen — anser behovet af ett sådant docentstipendium vara till fullo ådagalagdt, så vet jag verkligen icke hvaröfver vederbörande akademiska myndigheter skulle hafva att yttra sig, så mycket mindre som motionären tydligen uttalat, att det icke är fråga om inrättande af en fast tjänst eller en tjänst, som skall tillsättas äfven om ingen dertill lämplig person finnes, utan endast att göra ett belopp

disponibelt, hvilket, derest någon lämplig kraft finnes, kan för ändamålet användas.

Jag anhåller således att få instämman med dem, som yrkat bifall till motionen och afslag på Utskottets hemställan.

Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)

Herrar *Markstedt* och *Arhusiander* instämde med Herr *Blomberg*.

Herr *Hörnfeldt*: Såsom redan en talare från Stats-Utskottet påpekat, är det uppenbart, att Utskottet varit ytterst välvilligt stämt mot det af motionären framställda förslag om beviljande af ett anslag till ett docentstipendium i slaviska språk vid Upsala universitet. Jag ber till och med få nämna för motionären att den person i Första Kammaren, som han åsyftade och betecknade vara en af de mest hårdnackade och inbitne anhängare af latinets, äfven denne person var mycket välvilligt stämt för motionärens förslag. Det var endast af principiella skäl, som Utskottet ansåg sig icke böra tillstyrka motionen. Man ansåg nemligen att vederbörande borde höras. Dessa "vederbörande" skulle efter min uppfattning vara universitetsmyndigheterna. Innan man hört dessa vederbörande, syntes frågan för tidigt väckt.

Om det nu är en sanning, hvad jag låtit mig berättas, att vid Lunds universitet det icke ens finnes en extra ordinarie professor i svenska språket, så är det väl tidigt, att vi börja med att inrätta ett fast docentstipendium för de slaviska språken. Det skulle kunna hända, om vi låta denna fråga anstå till ett annat år, att Lunds universitet så väl som Upsala gör anspråk på ett fast docentstipendium i de slaviska språken. Så har det i allmänhet gått till: så snart ett anslag beviljats till det ena universitetet, har man snart vid en följande riksdag kommit in med anhållan om ett dylikt till det andra. Jag anser det derföre bättre att låta med saken anstå till nästa år, för att, efter det vederbörande myndigheters yttrande blifvit inhemtadt, i frågan besluta.

Då, som sagdt, detta också var hufvudsakliga skälet för Utskottets afstyrkande, är detta för mig en tillräcklig anledning att anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde Herr *J. E. Johansson* i *Forneby*.

Herr *Östling*: Den förste talaren i detta ämne utvecklade på ett så tydligt och tillfredställande sätt sina skäl för bifall till ifrågasvarande motion, att jag hade hoppats att helt enkelt kunna instämman med honom; men då han i sitt anförande inblandade, hvad som efter mitt förmenande icke till saken rätteligen hörde, betogs jag nöjet att få instämman med honom. Han utkastade en stridshandske, som jag dock icke vid detta tillfälle skall upptaga, ty jag tror, att denna Kammarer redan vid föregående riksdagar fått nog och mer än nog af dessa strider mellan latinets vänner och dess motståndare. Jag önskade endast få uttala, att äfven från deras sida, som icke svurit evig fiendskap till latinets, hinder icke föreligger för ett bifall till motio-

Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)

nen: Jag ber sålunda att af upprigtigaste hjerta få önska bifall till motionen på samma gång jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Friherre *Koskull* och Herr *Granlund* instämde i Herr Östlings anförande.

Herr *Danielson*: Jag vill icke klandra Stats-Utskottets för den sparsamhet och försigtighet, som ådagalagts i denna fråga, men mig förefaller det, som om någon mera omfattande utredning af saken än som redan gjorts icke kan vara nödig. Herrarne se af betänkandet, att motionären sjelf begärt, att anslaget skulle beviljas: "under de villkor i öfrigt, Kongl. Maj:t funne lämpligt bestämma", och därför är det nog troligt, att Kongl. Maj:t skall utfärda de bestämmelser, som kunna vara lämpliga för sakens främjande. Jag får säga, att i alla de fall, der det kommit på tal att närma oss och vinna kännedom om vårt östra grannland, Ryssland, så väl ordnad trafik dermed som i kommersiellt hänseende, har jag understött dessa sträfvanden, och jag tror, att det är hög tid att något göres äfven i det fall motionären yrkat och att vi genom att förvärfva oss kännedom om dess språk böra söka förskaffa oss närmare kännedom om detta lands inre affärsförhållanden. Det är af vikt så väl för vår industri som för våra öfriga näringar, ty det är ett land, som för våra varor på de områden der vår arbetsskicklighet i flera fall är Rysslands överlägsen bör blifva en god marknadsplats. Jag anser det därför af stor betydelse för oss att söka lära känna detta lands språk såsom ett viktigt medel för kännedom om dess verkliga näringar och utveckling. Jag har hört sägas, att våra affärsmän i allmänhet skriftvexla med Ryssland på franska eller tyska, men jag har också hört, att deras affärer mången gång lida icke så litet derigenom att bekantskap med deras språket saknas. Jag tror sålunda att vi godt kunna bifalla Herr *Hedins* motion, då de skäl motionärerne anført för mig utgöra all den utredning jag anser frågan behöfva.

Jag yrkar således bifall till motionärens förslag.

Herrar *Wieselgren*, *Nils Petersson* och *J. Anderson* i *Tenhult*, *Hægström*, *Öberg*, *Trybom*, och *Björkman* förenade sig med Herr *Danielson*.

Herr *Rydin*: Den välvilja, som Stats-Utskottet visat denna motion och det förtroende jag hyser till denna Kammare, att den skall inse den stora vigten utaf, att ifrågavarande undervisningsämne må så fort som möjligt få sin särskilda målsman, föranleder mig att på det varmaste tillstyrka bifall till motionen. Det enda argument, som hittills blifvit anfördt emot bifall till motionen, har varit, att icke någon fullständig utredning af frågan skulle föreligga. I min egenskap af universitetets lärare och ledamot af consistorium academicum får jag likväl förklara, att jag icke vet hvad slags utredning, som vidare erfordras i denna sak. Om det här vore fråga om att bevilja anslag till en professur i ämnet, skulle jag kunna medgifva, att en utredning

vore af nöden, men vi ega för närvarande icke några sådana lärare-krafter att en professur i detta ämne nu genast kan tillsättas. Här är endast fråga om, att unge män, som lifligt och måhända med egen uppoffring intressera sig för de slaviska språken, måtte beredas tillfälle att undervisa i dem genom upprättande af en docentur, om hvilken de kunna konkurrera. Jag har mig bekant, att åtskilliga personer finnas i Upsala, hvilka intressera sig för detta språk och deri hållit föreläsningar. Herr Hedin har nämnt en; jag nämner en annan som till och med med enskild uppoffring beredt sig tillfälle att vistas i Ryssland hvarje sommar för att evertuera sig i detta språk. Det synes därför vara nödigt att detta här föreslagna anslag så fort som möjligt beviljas, på det att det intresse för detta språkstudium, som nu förefinnes, måtte uppehållas.

Upprättande af en docentur i ämnet har det företräde, att en docent kan på samma gång han meddelar undervisning följa regeln: "docendo discimus", d. v. s. genom att undervisa lära sig sjelf. Han är nemligen icke så bunden af bestämda föreläsningar som en professor och kan äfven begränsa sin undervisningstid så, att han väl kan hafva tillfälle att göra utrikes resor och sköta sina egna studier vid sidan af undervisningen samt på sådant sätt göra sig skicklig att blifva målsman för detta ämne och göra det till ett sjelfständigt universitets-studium.

Man torde fråga, hvarför icke consistorium academicum begärt anslag till förevarande ändamål. Men hvar och en, som suttit såsom ledamot af ett dylikt konsistorium, vet, att när det är fråga om att begära anslag hos Riksdagen, strömma en sådan mängd anspråk tillhopa, af hvilka hvart och ett för sig kan hafva goda skäl, att det visar sig ganska svårt att afgöra i hvilket afseende konsistorierna först och främst bör ingå med begäran om anslag från Riksdagen. Konsistorium vet icke, huruvida för dess begäran kan finnas någon resonansbotten hos Riksdagen och huruvida stämningen der är för eller emot. Derfor har det också varit vanligt, att sådana anslag, hvarom här är fråga och som afse utveckling af ett visst ämnes studium, blifvit lemnadt på initiativ inom sjelfva riksförsamlingen. Det är svårare för universitetet att förutse, huruvida hos Riksdagen finnes intresse för en sak än för en enskild person inom Riksdagen.

Med återopande af de uttalanden, som framkommit i denna fråga och det intresse, som jag hos hvar och en förutsätter för densamma, får jag, då jag kan försäkra, att någon utredning alls icke behöfves, på det varmaste tillstyrka bifall till motionen. Endast ännu en anmärkning emot densamma vill jag upptaga till bemötande, nemligen Herr Hörnfeldts yttrande, att om Riksdagen nu beviljade ifrågavarande anslag, det snart skulle blifva fråga om att bevilja ett liknande anslag till universitetet i Lund. För min del anser jag väl att detta skulle vara i sin ordning, men hvad är väl orsaken att Upsala här i detta fall sättes främst? Jo, att de studerandes antal der är större än i Lund och att der finnas flere personer, som studerat ryska språket. Så har en yngre lärare i historia lärt sig ryska språket och en annan i och för filologiska studier inhemtat dylik språkkänedom. In-

Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)

*Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)*

tresset för dessa studier har i Upsala blifvit hastigare väckt än i Lund. Men om ett liknande anslag begäres för Lunds universitet, hoppas jag att Kammaren skall bifalla äfven det. Hvad till sist angår Herr Hörnfeldts anmärkning derom, att det icke finnes någon extra ordinarie profession i svenska språket i Lund, vill jag nämna, att det finnes i Lund en ordinarie adjunkt i nordiska språk, och att konsistorium icke lär behöfva mera än ingå med begäran derom till Kongl. Maj:t för att få honom utnämnd till professor, hvartill han ock genom sina vetenskapliga förtjenster gjort sig väl förtjent.

Detta har jag velat säga såsom min enskilda uppfattning, men den af Herr Hörnfeldt anmärkta omständighet bör i allt fall vid bedömandet af denna fråga icke tagas i betraktande.

Då, såsom jag nämnt, någon vidare utredning, än den som redan förefinnes, icke är behöflig, och då inrättande af den här föreslagna docentur är lämpligaste medlet att bringa de slaviska språkens studium till utveckling, ber jag att få ännu en gång yrka bifall till motionärens förslag.

Häruti instämde Herrar *Helander, C. Carlsson* och Friherre *Nordenskiöld*.

Herr Axel Key: En talare yttrade, att Stats-Utskottet behandlat denna motion knapphändigt; men jag ber få fästa uppmärksamheten på att Stats-Utskottet behandlat den särdeles välvilligt. Efter denna motivering och efter de likaledes välvilliga yttranden, vi här i Kammaren fått höra af Stats-Utskottets enskilda ledamöter, med hvilka talrika instämmanden skett, torde det vara öfverflödigt att vidare orda i sjelfva saken. Behovet af denna lärareplats tyckes nemligen vara erkändt af Kammarens flertal samt är så tydligt och klart ådagalagdt af motionären så väl i motionen som i hans sakrika anförande i dag, att ingen tvekan i detta fall bör ega rum. Om emellertid någon skulle på grund af ett här fäldt yttrande hysa tvifvelsmål derom, huruvida det ej vore af behovet långt mer påkalladt att i första rummet erhålla en lärareplats i svenska språket vid Lunds universitet, så har den siste ärade talarens yttrande varit egnadt att till väsentlig del borttaga sådana tvifvelsmål. Jag anhåller likväl att med några ord få förfullständiga hvad han i detta afseende nämnde, och detta är enda skälet, hvarför jag icke afstått från det af mig vid debattens början begärda ordet. Herr Hörnfeldt yttrade, att det vid Lunds universitet icke finnes någon lärare i svenska språket. Jag vill då upplysa derom att Lunds universitet eger en ordinarie professor, som innehafves af Herr Wisén, samt en adjunktur, som innehafves af Herr Södervall och att der dessutom finnes en docent i nordiska språk, hvadan man torde medgifva att nordiska språken vid Lunds universitet äro väl tillgodosedda. Det bör således icke finnas någon tanke om att det skulle vara mera angeläget att der tillsätta en ny lärareplats i svenska språket än att bifalla hvad motionären här föreslagit.

Jag ber således att få instämma med dem som yrkat bifall till motionen.

Friherre *Fock* och Herr *Arnoldson* instämde med Herr *Axel Key*.

*Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)*

Grefve *Sparre*: Då jag begärde ordet, hvilket var temligen länge sedan, var det blott i afsigt att understödja motionären, på det han icke skulle stå ensam om sin motion. Sedan dess hafva emellertid så många talare här förordat förslaget, att icke mycket torde vara att tillägga. Jag skall således endast bedja att ur praktisk synpunkt få framhålla att vårt läge, såsom grannar till Ryssland, inbjuder oss till handelsförbindelser med detta land och detta torde för oss innefatta en så stark maning att studera det språk, som talas icke blott der, utan af en icke obetydlig del af världens öfriga folk, att det förtjenar all uppmärksamhet hvad motionären här föreslagit.

För min del instämmer jag således i motionärens förslag.

I Grefve *Sparres* yttrande förenade sig Herrar *Hammarberg* och *Otterborg*.

Herr *Sven Nilsson*: Jag hade knappast väntat ett så stort motstånd mot Stats-Utskottets förslag, som nu varit fallet, isynnerhet som jag förestälde mig, att så väl motionären som hans vänner här i Kammaren kunnat af motiveringen finna att Stats-Utskottet varit synnerligen välvilligt stämmt mot förslaget och att här endast är fråga om ett kort uppskof för genomförande af detsamma.

Jag begärde emellertid ordet egentligen för att rätta ett misstag, som motionären begick, då han uttalade ett orättvist och ganska skarpt klander mot en af Stats-Utskottets ledamöter, som tillhör Första Kammaren. Jag vill då upplysa att, så vidt jag uppfattade diskussionen inom Stats-Utskottet, fans der visserligen ingen enda ledamot, som yrkade bifall till motionärens förslag, men yrkande gjordes deremot, att den välvilliga motivering, afdelningen föreslagit, måtte strykas. Men den ledamot, som motionären åsyftade, försvarade då på det kraftigaste och varmaste denna motivering och på samma gång motionen, och det var därför en orättvis beskyllning af motionären, då han sade att därför att denne person var ifrig anhängare af latinstudiet, vore han naturligtvis motståndare till motionen, hvaraf skulle följa, att han därför skulle hafva arbetat emot densamma. Jag har redan upplyst Kammaren derom, att detta motionärens föreställnings-sätt varit origtigt, och har jag velat lemna denna upplysning, då den ifrågavarande ledamoten af Stats-Utskottet icke kan sjelf här försvara sig.

Jag hade föreställt mig att, då Stats-Utskottet säger, att förslaget att främja ett vetenskapligt studium af de slaviska språken har Utskottet funnit vara förtjent af synnerlig uppmärksamhet, men att Utskottet icke funnit frågan tillräckligt utredd, utan velat för denna gång undanskjuta densamma, Utskottet med detta yttrande icke velat säga något annat än att en sådan utredning bör åstadkommas af regeringen, och då så skett, är det temligen tydligt att frågan får en mera tillfredsställande lösning, än Utskottet här slutligen föreslagit. Det är också klart att den utredning, som genom regeringens försorg kom-

*Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)*

mer från fackmän, skall hafva större betydelse och innebära större garantier för anslaget beviljande, än den utredning som tillkommit genom enskild motionärs försorg, då icke ens konsistorium haft tillfälle att yttra sig i frågan. Nu har visserligen en universitetslärare sagt att från universitetets sida behöfs ingen vidare utredning i denna sak, men det finnes dock många andra som kunna i denna fråga lemna upplysningar, som kunna vara goda att hafva. För min del är jag särdeles intresserad för motionens syfte, helst jag anser det vara af högsta behof påkalladt att man här i landet kan få lära sig ryska språket, så att man icke ur korrespondensens synpunkt står så att säga helt och hållet blottställd i afseende på samfärdseln med Ryssland, med hvilket land vi mer och mer få större förbindelse. Men huruvida denna del af undervisningen skall förläggas till universitetet, eller den skall uppmontras på det enskilda området, behöfver nog tagas närmare i skärskådande än hittills skett.

Det är väl så, efter hvad man påstår, att det för närvarande icke finnes något ställe i vårt land, hvarest man kan lära sig detta språk, men jag kan därför icke inse nödvändigheten af att man redan nu under detta år skall behöfva fatta beslut i en fråga, som är ny och som icke förut varit debatterad. Då jag sålunda anser, att man med anledning af Utskottets motivering kan vänta en Kongl. proposition i förevarande ämne, sedan en fullständig utredning från de båda konsistorierna och andra sakkunniga myndigheter till regeringen inkommit, föreställer jag mig att motionären och de, som lika med honom önska framgång åt saken, kunna vara belättna härmed. Jag tror således att Kammaren med godt samvete kan bifalla Stats-Utskottets förslag, och jag yrkar bifall till detsamma, under den förhoppning, att frågan utredd måtte återkomma till en kommande Riksdag.

Herr E. G. Boström: Sedan jag begärde ordet, har så mycket yttrats i saken, att jag icke har något att tillägga, utan inskränker jag mig till att yrka bifall till motionen.

Grefve Björnstjerna: Sedan redan så många yttrat sig i frågan, vill jag blott tillägga några få ord. Åtskilliga af de talare, som försvarat Utskottets förslag, hafva framhållit att, då Utskottet på ett så välvilligt sätt uttalat sig om motionen, borde motionären vara fullt belåten. Jag kan verkligen icke fatta detta. Vi veta, att Första Kammaren redan förkastat förslaget; jag frågar då, huru skall detta Utskottets välvilliga uttalande komma till Kongl. Maj:ts kännedom? En helt annan sak är att skriva ett välvilligt betänkande, som sedan lägges till handlingarna, än att bevilja penningar för ändamålet. Det är detta senare som jag anser vara både nyttigt och behöfligt. Jag beklagar, att motionären icke begärt ett anslag äfven för universitetet i Lund, men då nu icke så skett, få vi väl hålla oss till det som blifvit föreslaget. Vid universitetet i Upsala finnes redan en aflönad docentur i semitiska språken: hebreiska, arabiska m. fl. Jag hemställer då, mine herrar, om det icke der finnes skäl och mycket mera skäl för en docentur i de slaviska språken? Jag beklagar på det högsta

den utgång frågan fått i Första Kammaren och kan icke förstå, huru sådant ens varit möjligt, men hoppas att det åtminstone icke skall gå på samma sätt i denna Kammare. Det förefaller mig som om vi svenskar borde taga något litet efterdöme af Rysslands öfriga grannar och tillse huru dessa gå till väga, huru der öfverallt i militärskolor liksom vid universiteten kunskap i det ryska språket eftersträvas och befordras. Ryssland är icke blott vår närmaste granne, utan äfven en vigtig afsättningsort för våra produkter. Obegripligt är väl då att ingenting ännu hos oss gjorts för att lära oss dess språk, en sak som äfven i militäriskt afseende är af yttersta vikt. Jag har haft tillfälle göra bekantskap med åtskilliga officerare, tillhörande land, hvilka med Ryssland varit i krig, dessa hafva alla framhållit den ofantliga olägenhet som uppstår af att icke förstå fiendens språk. De hafva berättat huru, jag skulle vilja säga, *flat* man kände sig, när man fått tag i en rysk rapport och det icke i hela divisionen fans en enda man, som kunde säga hvad som stod deri. Må vi icke glömma att om den olyckliga händelsen skulle inträffa, att vi råkade i krig med Ryssland, eger detta land beklagligtvis tusentals personer som tala vårt språk lika bra som vi sjelfva, hvaremot vi i hela vår armé kanske icke hafva tio personer, som förstå ryska. Jag ber att på det lifligaste få förorda detta lilla, men ytterst behöfliga anslag.

Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)

Herr Winkrans: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till motionen; men jag anhåller tillika att detta mitt bifall icke må anses som någon slags opinionsyttring vare sig för eller mot latinets.

Herr Liss Olof Larsson: Då så många talare yttrat sig för motionärens förslag, men så få för Utskottets, så har jag begärt ordet för att tillkännagifva att jag kommer att rösta för Utskottets afstyrkande framställning. Jag hade icke väntat att man skulle tala så mycket för bifall till motionen efter ett sådant afstyrkande, som af Utskottet gjorts. För min del anser jag att motionären bort nöja sig med det fördelaktiga utlåtande, som från Stats-Utskottet kommit hans motion till del. Nu kan jag icke förstå — och jag tror att många andra i denna Kammare befinna sig i samma belägenhet — hvad det är som står på eller hvad det är för en så alldeles tvingande omständighet att just i år bifalla den väckta motionen. Behovvet häraf synes vara en alldeles ny upptäckt. Vi hafva ju här en professor från Upsala universitet, som nu så varmt talat för motionen. Hvarför har han icke förut väckt en dylik motion som den nu ifrågavarande, eller hvarför har han icke för konsistorium i Upsala föreslagit detta, då frågan sålunda skulle kommit till Kongl. Maj:t och gått den väg som den bort gå? Men så har icke skett. Jag befinner mig i den ställningen och jag tror äfven många andra af Kammarens ledamöter, att vi icke förstå oss på de slaviska språken, och jag kan således icke afgöra, huruvida undervisning häruti är mera nödig än uti något annat språk. Då det således här finnes ganska många, som icke hafva någon erfarenhet i den nu föreliggande frågan, vore det väl särdeles

Om anslag
till en docen-
tur i slaviska
språk.
(Forts.)

nyttigt, om en utredning komme till stånd, dels från Upsala universitet och dels från Kongl. Maj:t.

Efter hvad som här blifvit upplyst, har Utskottets hemställan redan bifallits af Första Kammaren, hvilken Kammare, efter hvad jag tycker, borde ega något begrepp om, huruvida det kan vara så ytterst nödvändigt att redan i år tillsätta den med motionen afsedda tjensten. Då jag således icke kan se någon fara för vårt land, om denna fråga uppskjutes till en annan riksdag, så tror jag man med godt samvete och utan att blifva beskyld för att vara en afgjord vän till latinet kan rösta för Utskottets betänkande, hvartill jag anhåller om bifall.

Herrar *A. Magnusson* och *C. Magni* instämde i detta anförande.

Herr Borg: Den enda anmärkning, jag har att göra, är emot det yttrande, som blifvit fäldt af ett par talare, att denna fråga skulle vara för tidigt väckt. Jag anser tvärt om, att den snarare framkommit ett eller annat tiotal af år för sent; men det kan ju icke hjälpas, att medvetandet om behofvet af ifrågavarande språk icke framträngt förr än nu. Det gläder mig emellertid på det högsta, att denna fråga äntligen blifvit väckt, och något skäl att förkasta motionen *derför*, att saken först nu kommit på tal, anser jag icke vara för handen, utan snarare är detta ett skäl, som talar för dess antagande. Den utredning af frågan, hvarom man talat, synes mig ock temligen onödig, enär saken i sig sjelf är ytterst enkel.

Motionärens sätt att taga frågan synes mig vara särdeles lämpligt, då han ej begärt anslag för mer än *en* plats; visar det sig så, att saken förtjenar ytterligare framarbetas, kan ju en liknande plats inrättas vid Lunds universitet.

Jag vill dock icke längre uppehålla Kammarens tid; så väl de rent vetenskapliga som de ekonomiska och militära skälen äro förut så väl framhållna, att icke annat för mig återstår än att på det varmaste instämma med de talare, som yrkat bifall till motionärens förslag.

Herr C. A. Larsson: Då jag med min röst bidragit till Utskottets förevarande utlåtande, så ber jag att få yttra några ord för det samma. Jag anser för det första att ungdomen redan nu är så öfverhopad af olikartade läroämnen, att man icke bör vidare öka dessas antal. Och då vidare, enligt hvad motionären sjelf uppgifvit, så många lärare tagas i anspråk för de döda språken, så anser jag att man icke kan behöfva bevilja något nytt anslag för det föreslagna ändamålet, utan att man kan genom att indraga någon af dessa lärare i de döda språken bereda tillfälle och medel för en lärare i det språk motionären föreslagit.

På dessa skäl har jag yrkat afslag å motionen och på dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Friherre Fock: Jag har begärt ordet endast för att helt enkelt få förena mig med dem som yrkat bifall till motionen. Hade det

varit fråga om, såsom man af den siste talarens yttrande kunde finna sig föranlåten att tro, att införa de slaviska språken såsom ett obligatoriskt ämne vid elementarläroverken, skulle jag hafva varit den förste att yrka afslag, men sådan har icke varit och är icke motionärens mening. Den betydelse och den vikt, som ifrågavarande språk hafva för vårt land, är redan så tillräckligt utvecklad, att jag dermed icke vill förlänga denna diskussion, men jag ber dock att få illustrera frågan med ett par ganska egendomliga exempel. Jag har sjelf såsom tjänsteman varit nödsakad att till Finland öfversända en rysk författning för att der få en hjälplig öfversättning till svenskan af densamma. Vid den befattning i Riksbanken, som jag, med Riksdagens förtroende, innehar, har jag ofta nödgats köpa vexlar, skrifna på ryska språket, om hvilkas innehåll ingen af Riksbankens till ett antal af mellan 60—70 tjänstemän kunnat gifva den ringaste upplysning. Jag har varit nödsakad att afvisa dem eller köpa dem blott på grund af endossementet. Ytterligare: för några år sedan togs på Stockholms slott i förvar en person, hvilken talade ett språk som ingen begrep. Han kvarhölls i polisen ända till sent på aftonen, då den härvarande ryske generalkonsuln, efter slutad middag, personligen instälde sig och sålunda bemedlade hans frihet. Den sålunda orättvist fängslade var betjent hos en rysk general, som för tillfället vistades på orten, och sålunda genom betjentens uteblifvande beröfvades möjligheten att kunna kläda sig till en förestående fest. Allt detta af den orsak att ingen kunde tolka det språk, som den häktade talade. Är det då icke med dessa och andra exempel för ögonen skäl att genom beviljande af det lilla anslag, hvarom nu är fråga, göra hvad vi kunna för att förekomma dylika olägenheter?

*Om anslag till en docentur i slaviska språk.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de gjorda yrkandena gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till motionärens förslag; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, blef en så lydande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 6:te punkten af Utlåtandet N:o 12 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag & Utskottets hemställan, bifallit den af Herr A. Hedin i ämnet afgifna motion.

Omröstningen försiggick och utföll med 96 ja mot 95 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

Punkten 7.

Lades till handlingarne.

Punkterna 8—14.

Biföllos.

Punkten 15.

Om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.

I Herr *Alb. Andersons* inom Första Kammaren afgifna motion, N:o 17, var föreslaget, att det ordinarie anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom måtte höjas från 70,000 till 100,000 kronor, deraf, i händelse Kongl. Maj:t funne sådant erforderligt, någon mindre del skulle användas till bekostande af inspektion öfver skolorna eller en del af desamma.

Utskottet hade, beträffande denna motion, hemställt, att densamma måtte af Riksdagen afslås.

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herr *L. Nordenfelt* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr *Granlund*: Ehuru det lär vara föga hopp om att här i denna Kammare kunna bereda framgång åt motionärens förslag, ber jag dock få dertill yrka bifall, enär deruti ligger den största rättvisa samt nyttan och behofvet af anslaget är fullt konstateradt.

Denna fråga började komma på tal vid 1866 års riksdag. Riksdagen aflät då till Kongl. Maj:t en skrifvelse med begäran att han ville tillse, huruvida icke några åtgärder i ifrågavarande afseende borde vidtagas. Kongl. Maj:t tillsatte en komité för frågans utredning och efter det komiténs betänkande inkommit till Kongl. Maj:t, väcktes till följande riksdag af regeringen förslag om beredande af anslag åt fyra offentliga statens skolor för qvinlig ungdom. Riksdagen biföll icke detta Kongl. Maj:ts förslag, utan sedermera har riksdag efter riksdag anslaget småningom blifvit höjdt, tills det nått ett belopp af 70,000 kronor. Men det säger sig sjelft, att ett sådant belopp är alldeles för litet. 70,000 kronor såsom bidrag till undervisningen åt Sveriges qvinliga ungdom, stå icke i rimlig öfverensstämmelse med hvad den manliga ungdomens undervisning kostar staten. Det är ju icke stort mer än ett enda större läroverk för manliga elever kostar. Det lär väl icke kunna nekas, att den qvinliga ungdomen har lika stort behof af undervisning som den manliga. Staten har ju lemnat qvinnan i vårt land rätt att tienstgöra inom posten, telegrafan och flere andra statens förvaltningsgrenar, äfvensom vid läroverken. Det är vid sådant förhållande icke rättvist, att staten icke mer än hittills bidrager till qvinnans uppfostran på det hon må komma i tillfälle att åtnjuta de fördelar ofvannämnda rättigheter henne lemna. Och det är ej heller rättvist att under det en far, som har 5 eller 6 döttrar,

måste bekosta dessas undervisning, så erhåller en annan, hvilken eger 5 eller 6 söner, fri undervisning för desse på statens bekostnad. Ett sådant missförhållande bör rättas.

70,000 kronor utdelas nu till enskilda flickskolor, med vilkor att dessa skolor äro skyldiga taga frielever från den fattigare klassen, hvilken eljest skulle vara i saknad af en undervisning, som för deras framtid är så nyttig. Ty nog är bildningen för qvinnan lika nyttig och nödvändig som för mannen. Qvinnans bestämmelse är visserligen att blifva husmoder. Men äfven i denna egenskap är bildningen nödig och nyttig för att kunna hos sina barn inplanta de första grunderna af kristendomens läror och leda deras skolgång i hemmet. Men det är i våra dagar icke en hvar, särdeles den medelläsa, qvinnan beskärmt att fylla denna bestämmelse och för en sådan qvinna är sjelfförsörjning en bjudande pligt, likasom almän bildning är dertill ett viktigt medel. Skall man då, när fråga är om statens bidrag till hennes undervisning, på detta sätt pruta och pruta och gifva 10 eller 20 tusen kronor i sänder? Nu har motionären begärt 100,000 kronor och har också tydligt ådagalagt behovet deraf. Ändock säger Utskottet: "Huru riktig och gagnelig den sålunda i alltmer ökadtt mått understödda institutionen än vore att anse, kunde det dock icke vara välbetänkt att, innan noggrann erfarenhet vunnits om de resultat, den frambragt, låta densamma i obegränsad utsträckning tillväxa. En sådan erfarenhet saknades ännu, emedan osäkerhet fortfarande ännu rådde om den qvinliga undervisningens hufvudsakliga mål, rätta systemet för dess anordnande och de kurser, som borde genomgås." Det kan väl icke sägas vara att lemna understöd "i obegränsad utsträckning", när det begäres en bestämd summa. Men det vore en välbetänkt åtgärd, om för ändamålet nu anvisades den begärda summan. Jag tror att erfarenheten redan visat att de anslag som lemnats frambringat rätt många skolor för qvinnans bildning med vackra resultat. Jag får för min del — ehuru föga hopp jag har om framgång — nu dock yrka bifall till motionen. Det har visat sig, att vid fördelningen af dessa anslagsbelopp flere skolor icke kunnat fått hvad de bort få, flere af dem som sökt hafva icke fått mera än fyra à femhundra kronor; detta är en sådan bagatell, att särdeles som statsanslag det icke är värdt att ens tala derom.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Thomasson: Då föreliggande motion icke blifvit förordad af en enda bland Utskottets ledamöter från denna Kammare, förefinnes antagligen icke, på sätt den föregående talaren också anmärkte, någon utsigt för att densamma här skulle bifallas; och jag skall därför, i olikhet med denne talare, icke tillåta mig att framställa något yrkande derom, åtminstone såvida jag icke deruti vinner något understöd.

Såsom herrarne torde erinra sig, väckte Herr Anderson äfven vid föregående års riksdag motion om här itrågavarande anslags höjande till 100,000 kronor, men Utskottet tillstyrkte och Riksdagen beviljade då icke mera än 70,000 kronor i ett för allt, och detta af det skäl att regeringen icke begärt mera. Det visade sig emellertid att

Om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

anslaget redan då var för litet, enär med dessa 70,000 kronor skulle fyllas ett vitsordadt behof af 87,000 kronor. För närvarande ställer sig saken ännu ofördelaktigare. Såsom man af motionen finner, hafva ansökningar om understöd inkommit från 34 högre flickskolor. Af dessa hafva 9, som redan förut voro i åtnjutande af understöd från det äldre anslaget, erhållit förhöjning och 15, som förut icke haft understöd, erhållit sådant, vexlande mellan 500 och 1,500 kronor; men 10 skolor, af hvilka likväl 4 redan åtnjuta understöd, hafva icke kunnat komma i åtanke. Det otillräckliga i anslagsbeloppet har sålunda haft till följd, att understöd derifrån icke kunnat tilldelas andra skolor än sådana, som icke bära sig, under det andra, hvilka skötts på ett verkligen mönstergilt sätt, förvägrats andel af anslaget, endast därför att de genom klok omtanke, stor sparsamhet och kommunernas offervillighet lyckats få debet och kredit att gå ihop. Derigenom har anslaget förvandlats till en allmosa i stället att vara en uppmantran för de flickskolor, som skötas väl, visa ansats till kraftig utveckling, äro måne om att anskaffa god skolmateriel, rymliga, ändamålsenliga lokaler och de dugligaste lärare samt derigenom tillvunnit sig kommunernas förtroende och af dem erhållit understöd. Om det nu följda systemet fortfarande skall tillämpas och man sålunda kommer till insigt derom att dessa bidrag från kommunerna, långt ifrån att berättiga flickskolor till andel af statsanslaget, tvärt om lägga hinder i vägen därför, blir den naturliga följden, att kommunerna icke vidare bispringa dessa skolor, och derigenom blir denna viktiga undervisningsinstitution qväfd i sin linda. Det hade visserligen varit önskligt, att Stats-Utskottet nu kunnat förorda och Riksdagen bifalla Herr Andersons motion, men, som jag nyss nämnde, vågar jag icke framställa något yrkande derom. Jag har med mitt yttrande endast åsyftat en vördsam hemställan till regeringen, att den ville till nästa Riksdag framlägga förslag att anslaget måtte höjas, så att bidrag derifrån kan tilldelas alla flickskolor, som skötas väl, och det i förhållande till de bidrag de respektive kommunerna lemna. Jag har så mycket större anledning hoppas, att regeringen skall bifalla denna säkert af många delade önskan, som jag tror mig veta att regeringen äfven nu beaktat nödvändigheten af förhöjning i anslaget, ehuru denna sak i likhet med flere andra blifvit undanskjuten för de så kallade stora frågorna. Jag har, åtminstone för det närvarande, icke något yrkande att framställa.

Häruti instämde Herrar *Trybom, Wennérus, Friherre Stackelberg, Ekdahl, Axel Key, Wallenius, Sandvall, Sandberg, Angel* och *Sundström*.

Herr Hörnfeldt: Jag tror nog, att, om också Utskottet skulle hafva tillstyrkt Riksdagen att anslå de af motionären begärda 100,000 kronor till ifrågavarande ändamål, äfven denna summa skulle blifvit otillräcklig. Det är i allt fall icke detta som afskräckt Utskottet från att bifalla motionärens hemställan, utan det är någonting helt annat. Som herrarne erinra sig, begärdes i fjor af samma motionär en till-

ökning i ifrågavarande anslag af 50,000 kronor, men Riksdagen beviljade allenast 20,000, så att anslaget höjdes från 50 till 70 tusen kronor. I motiveringen till det utlåtande, som då afgafs af Stats-Utskottet, intogs den bestämmelse, att någon del af dessa 20,000 kronor borde användas till inspektion af ifrågavarande skolor. Denna framställning, som då gjordes af Stats-Utskottet, ströks af Första Kamraren och således blef ingen inspektion utaf. Men jag frågar herrarne, om herrarne verkligen tro att det går an att fortgå på detta sätt och år för år höja anslaget med 20 och 30 tusen kronor, utan att taga någon notis om, huruledes undervisningen i dessa anstalter bedrifves. Jag vill visst icke bestrida, att det kan vara gagneligt att hafva sådana flickskolor; men det finnes skolor, som dock utgöra undantag och der undervisningen torde bedrifvas på ett helt annat sätt än önskligt vore.

Hufvudsakligaste anledningen, hvarför Stats-Utskottet ansett sig icke hafva skäl tillstyrka bifall till hvad motionären föreslagit, är nu att man i fjor strök den bestämmelsen, att en viss del af de 20,000 kronor, hvarmed anslaget då höjdes, skulle användas till bekostande af en inspektion öfver skolorna; och af detta skäl ber jag få fortfarande yrka bifall till Utskottets afstyrkande hemställan, emedan jag anser ligga ofantlig vikt derpå, att man erhåller kännedom om huruledes undervisningen bedrifves.

Herrar *Börjesson, J. Andersson* i Jönvik och *Göransson* förenade sig med Herr Hörnfeldt.

Herr Lundblad: Jag får till en början instämma i Herr Thomassons yttrande. Dessa flickskolor hafva i det hela taget blifvit väl behandlade såväl af regeringen som af Riksdagen. Vi veta nemligen att Riksdagen i enlighet med regeringens förslag i fjor till understöd af högre skolor för qvinlig ungdom anslog 70,000 kronor. Af detta anslag utdelades understöd till 55 skolor. Bland dessa fick Visby skola största beloppet med 2,500 kronor. Tre stycken erhöilo hvardera 2,200 kronor, 13 1,500 kronor hvardera. Detta gör tillsammans 65,600 kronor.

Hvarför jag nu omnämnt detta förhållande, är dock icke för att klandra den af regeringen gjorda fördelningen, då jag till fullo inser svårigheten för regeringen att rättvist göra en sådan fördelning. Emellertid tror jag mig hafva skäl att hoppas, det regeringen skall med litet mera intresse än hittills omfatta dessa skolor, och detta skäl är, att regeringen uti sin till förra Riksdagen i detta ämne aflättna proposition omnämnde, hurusom regeringen till hvilken från en betydlig mängd skolor inkommit ansökningar om understöd, i följd af anslagets ringa belopp måst lemna utan afseende en del af dessa ansökningar, oaktadt de voro lika berättigade som de öfriga, men på samma gång förklarade, att regeringen icke då vågade ifrågasätta anslagets höjande, emedan många andra och viktigare anslagsfrågor förelågo. Då nu regeringen utsett en komité för utredande af läroverksförhållandena, vore det i min tanke särdeles önskligt, om regeringen

Om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinnlig ungdom.
(Forts.)

ville anmoda denna komité att taga i betraktande äfven dessa skolor för qvinnlig ungdom, hvilka jag anser vara af ganska stor betydelse för kommande släkten. Vi veta att skolundervisningen för qvinnor i vårt land i allmänhet stått och ännu till en del står på en särdeles låg ståndpunkt, och detta just därför att erforderliga medel för dess höjande saknats. Hvad som hittills gjorts härför har hufvudsakligen åstadkommit af enskilda personer, som ifrå för denna undervisnings bättre bedrivande. Jag skulle därför i likhet med Herr Thomasson vilja att regeringen omfattade saken med litet mera intresse och till en kommande Riksdag framlade en utredning i ämnet, så att man kunde få tillfälle att med mera säkerhet bedöma, huru stort det behof är, som härvidlag föreligger.

Herr Thomasson: Jag vill endast bedja att, med anledning af hvad Herr Hörnfeldt yttrade, få fästa uppmärksamheten på två omständigheter. Herr Hörnfeldt menade, att förnämsta skälet, hvarföre Utskottet nu ansett sig böra afstyrka motionen, vore, att Första Kammaren förlidet år afslagit Utskottets hemställan, att en del af anslaget måtte få användas till bekostande af inspektion öfver dessa skolor. Ja, det är sant, Första Kammaren gjorde verkligen det, men det egentliga skälet dertill var, att man ansåg, att då anslaget 70,000 kronor var för sitt egentliga ändamål otillräckligt, man icke borde göra det än mera otillräckligt genom att anordna en del deraf till inspektionskostnader. Detta var den ena omständigheten; den andra är den, att motionären i år i sitt förslag inrymt möjligheten af åstadkommande af en dylik inspektion, då han hemställer, att en mindre del af det begärda anslaget må, i händelse Kongl. Maj:t finner sådant erforderligt, användas till bekostande af inspektion öfver skolorna eller en del af desamma. Det af Herr Hörnfeldt uppgifna skälet hade sålunda icke bort kunna afhålla Utskottet från att tillstyrka motionen.

Herr Herslow: Ingen kan hysa lifvigare sympatier än jag för det vackra och ur många synpunkter mer än berättigade i motionärens framställning, och dock erkänner jag, att det icke ett enda ögonblick fallit mig in att förebrå Utskottet, att det stannat i det slut, som här föreligger. Vi äro ju, mine herrar, i detta fall ännu tillsvidare inne blott på de interimistiska åtgärdernas väg, ett mål hägrar för oss, men detta mål hafva vi ännu icke klart, än mindre se vi klart för oss den väg, på hvilken vi vilja nå detsamma. Eller äro regering och representation redan på det rena med frågan, om och i hvilken utsträckning de vilja göra qvinnans undervisning till ett statens åliggande? Jag tror det ej. Vål lemna vi tillsvidare för detta ändamål af statens medel anslag, som ganska raskt vuxit; men detta göra vi, efter min tanke, hufvudsakligen i det syfte, att under tiden se till, huruvida intresset och benägenheten att åtaga sig den verkliga stora börda, hvarom här är fråga, kommer att tillväxa, om medvetandet om statens pligt härutinnan kommer att klarna och mogna, så vi en dag kunna säga: nu är tiden inne att på allvar taga oss den stora uppgiften an; staten har samma skyldighet i fråga om

den qvinliga ungdomens undervisning som i fråga om den manliga. Men innan vi hafva klart för oss, att vi vilja för statens räkning acceptera denna skyldighet, tror jag det icke vara skäl att allt för hastigt kasta ut anslag, öfver hvilkas användning vi icke hafva någon kontroll, som mera äro det goda hjertats gåfva än uppfyllandet af en erkänd pligt, och om hvilka vi i sjelfva verket icke bestämdt utsagt, i hvilken riktning de böra användas. Det kan icke förnekas, att dessa flickskolor, ännu åtminstone, icke äro några allmänna skolor, utan skolor för en viss klass, och dertill en klass, som bättre än de öfriga bör hafva råd att sjelf bekosta sina barns uppfostran. Jag erkänner, som sagdt, villigt, att det här handlar om en stor fråga, men just derföre att frågan är stor, vill jag icke att vi alltför långt här skola gå fram i blindo. Låt om oss först få klart för oss, huruvida regering och Riksdag äro benägna att åtaga sig denna uppgift; när den frågan är klar, när vi en gång sagt: *detta* är vår pligt, låt oss då komma fram med de *stora* anslagen; ty det blir i sanning icke några små anslag som då erfordras. För min del anser jag derföre, att Utskottet gjort rätt uti att för närvarande råda oss att stanna der vi stå och sålunda afstyrkt motionen.

Om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Herr *Lyttkens* instämde med Herr *Herslow*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

I *punkten 16* hade Utskottet hemställt, att ledamoten af Andra Kammaren Herr *August Petersons* motion, N:o 37, — innehållande förslag derom, att Riksdagen skulle bevilja anslag dels af 18,500 kronor till inrättande af ett folkskolelärarinneseminarium i Skåne, och dels af 6,500 kronor till stipendier åt seminarieelever, eller tillhopa således 25,000 kronor — icke måtte af Riksdagen bifallas.

Om anslag till ett folkskolelärarinneseminarium i Skåne m. m.

Rörande denna punkt anförde

Herr Aug. Peterson: Herr Talman! Bland de skäl, som jag i motiveringen till min i ämnet afgifna motion anført för densamma, var äfven det, att i Lunds stora stift icke funnes något folkskolelärarinneseminarium. Följden har också varit den, att, när folkskolelärarebefattningar der blifvit lediga, ytterst sällan någon qvinna anmält sig såsom sökande dertill. Inom kommunerna har det emellertid varit en ganska allmän önskan att få dessa befattningar öfverlemnade åt qvinliga lärare, och detta af den orsak att dessa vanligen åtnöja sig med mindre lön än manlige lärare. En skollärarynna kan nemligen draga sig fram och existera på en mindre lön än en skollärarynna, emedan den förra merendels, så länge hon innehar sin befattning, är ogift och kan på samma gång vara sin egen hushållerska och piga, och om hon gifter sig, lemnar hon vanligtvis skolan, emedan hon antagligen icke gifter sig med en man, som behöfver lefva på hvad

Om anslag
till ett folk-
skolelära-
rinnesemina-
rium i Skåne
m. m.
(Forts.)

hon förtjenar, utan med en, som kan bereda både sig sjelf och sin familj bergning.

Äfven från en annan synpunkt tror jag att folkskolan skulle komma att vinna uppå, att det finnes mera tillgång på qvinliga lärare än nu är förhållandet. Folkskoleväsendet har nemligen på senare tider vunnit en betydlig utveckling och detta har gjort att åtminstone i de trakter, der jag närmare känner till förhållandet, en sådan mängd fasta skolor blifvit inrättade och en sådan mängd fasta skollärare-befattningar blifvit tillsatta, att folkskoleväsendet der kräfver högst betydliga omkostnader från kommunernas sida och rent af blifvit en hårdt tryckande skattebörd för dem. Dessa fasta skolor med åtföljande befattningar skulle kommunerna dock möjligen kunna bibehålla, derest qvinliga lärare funnos, som öfvertog dessa befattningar, under det att man i motsatt fall blir nödsakad att för kostnadernas minskande förändra de fasta skolorna till ambulatoriska och på detta sätt minska lärarnes antal.

I förbigående skall jag bedja att få upplysa om hvad folkskolan kostar i den kommun, som jag tillhör. Dessa omkostnader uppgå innevarande år till sammanlagt 17,665 kronor; deri är då inberäknadt statsanslaget 3,625 kronor, hvadan kommunens utgifter för ändamålet belöpa sig till icke mindre än 14,040 kronor. Visserligen är folkskolelärnarnes antal i denna kommun sju, men nyssnämnda summa 14,040, kronor är dock för hög, för att någon höjning af densamma skall kunna ega rum, utan att det skall kännas allt för betungande för kommunen.

Af nu anförda skäl är det som jag tror att det vore särdeles önskligt, att det finnes mera tillgång på qvinliga lärare, än förhållandet för närvarande är, åtminstone i de södra orterna. Och för uppnående häraf torde ingen lämpligare utväg gifvas, än att ett lärarinneseminarium äfven inom dessa orter inrättas.

Jag skall emellertid icke längre upptaga Kammarens tid och ämnar icke heller, derest jag icke finner något understöd, framställa något yrkande om bifall till densamma.

Herr Hörnfeldt: Jag skall icke inlåta mig med motionären i någon tvist, huruvida qvinnan är mera lämplig än mannen att undervisa i folkskolan. Mig vill det emellertid förefalla som skulle den senare bättre än den förra kunna upprätthålla disciplinen i en folkskola. Dessutom kan man möjligtvis tänka sig det förhållande, att en qvinna icke är till sin fysik tillräckligt stark för att förrätta ett så tungt och mödosamt arbete som undervisning af skolbarn, utan att mannen i detta hänseende är mera uthållig. Till stöd härför her jag få åberopa, att under sistlidet år utbetalades i Stockholm till vikarier åt folkskolelärarinnor, som åtnjutit tjänstledighet, ett belopp af icke mindre än 36,000 kronor, hvilket belopp i betydlig mån öfverstigit det, som utgafs till vikarierande lärare under folkskolelärnarnes tjänstledighet.

I öfrigt har Stats-Utskottet icke ansett sig kunna bifalla motionärens framställning, emedan, på sätt af motionen och hvad här jem-

väl yttrats framgår, år 1882 utexaminerats från folkskolelärareseminarierna 930 elever och från folkskolelärarinneseminiarierna 565 elever eller tillsammans 1,495 elever, under det att hela antalet lärare- och lärarinneplatser nämnda år utgjorde allenast 4,819, i följd hvaraf de utexaminerades antal synes vara tillräckligt stort att fylla uppkomna ledigheter i tjänsterna vid folkskolorna. Det förefinnes således icke något skäl att inrätta ytterligare ett nytt folkskolelärarinneseminarium. På grund af de utaf mig nu i största korthet anförda anledningar ber jag få hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Om anslag till ett folkskolelärarinneseminarium i Skåne m. m. (Forts.)

Herr Lyttkens: Jag ber att få göra några erinringar med anledning af den ärade statsutskottsledamotens yttrande, att det icke skulle vara skäl att inrätta flere folkskolelärarinneseminarier och genom stipendier uppmuntra folkskolelärarinneelever, emedan qvinnan icke vore så lämplig för tjänsterna vid folkskolorna som mannen, dels derföre att qvinnan icke skulle ega tillräckliga krafter för detta tränga arbete, dels och derföre att hon icke kunde upprätthålla den nödiga disciplinen inom folkskolan. Jag för min del, som haft icke så obetydligt att skaffa med folkskolan, har åtminstone den erfarenhet, att en qvinna upprätthåller disciplinen i folkskolan fullt ut lika godt som en man och att hon med större nit och intresse än han egnar sig åt det mödosamma kallet att undervisa barn. Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten derå, att det icke är den råa styrkan, utan takt och kärleksfull omvårdnad om barnen som bäst befordrar en god disciplin, och i detta afseende är qvinnan ojemförligt mycket öfverlägsen mannen. Men det finnes äfven en annan sida, från hvilken frågan bör betraktas, och denna är, att man bör försöka, så vidt möjligt är, skaffa arbete åt den mängd qvinnor, som till följd af den tilltagande dyra lefnadskostnaden, hvarigenom ett mindre antal äktenskap ingås, måste lefva ogifta och försörja sig sjelfva. En qvinna måste förfrikt i det afseende vara särdeles lämplig för platserna vid folkskolan, att hon, som kan sjelf sköta sitt lilla hushåll och sy sina kläder, har mindre utgifter än en man och kan således bättre än han åtnöja sig med den knappa aflöning, som för det närvarande består åt folkskolelärarne.

Det är också icke för att yrka bifall till motionen som jag begärt ordet, utan derför att det yttrande inom Kammaren att qvinnan icke skulle vara lika lämplig som mannen för folkskolan ej må stå ovederlagd. För min del anser jag, att på detta område liksom å många andra qvinnan kan utöfva en lika god verksamhet som mannen. Emellertid förtjenar motionen att beaktas och jag hoppas, att regeringen tager frågan om hand och förvandlar ett eller annat folkskolelärareseminarium till sådant för utbildande af folkskolelärarinnor.

Herr *Olof Andersson* i Lyckorna instämde med Herr Lyttkens.

Herr Aug. Peterson: Herr Talman! Jag är förekommen af Herr Lyttkens i min afsigt att bemöta Herr Hörnfeldts yttrande, att qvinnorna såsom lärarinnor i folkskolorna icke skulle kunna upprätt-

Om anslag
till ett folk-
skolelära-
rinnesemina-
rium i Skåne
m. m.
(Forts.)

hålla disciplinen bland de äldre gossarne. Mig veterligen har detta icke försports vara omöjligt, utan tvärt om har man hört att de skött sitt kall med utmärkt nit och ordning. Detta har jag för egen del varit i tillfälle att få veta, dels inom vederbörande statsdepartements folkskoleafdelning, och samma vitsord har af alla de myndigheter, som med dem haft att skaffa, äfvensom från de skoldistrikt, der qvinnor varit och äro anställda som lärarinnor, lemnade goda vitsord. I fråga om disciplinen inom skolan delar jag också i allo Herr Lyttkens mening, och hvad mannen vinner med stränghet, det vinner qvinnan med mildhet och genom användande af ambitionsstraff.

Angående vidare Herr Hörnfeldts yttrande att så många elever utexaminerats från våra seminarier, hvadan inrättandet af det af mig föreslagna seminarium syntes icke vara af behof påkalladt, så frågar jag, om det då verkligen är så säkert att alla dessa utexaminerade söka anställning vid skolor. De hafva ingen skyldighet, men väl rättighet att söka skollärareplats, men ingen kan betaga dem rättigheten att söka sig en sådan anställning der, hvarest de finna densamma vara för sig fördelaktigast. Att det icke för närvarande lärere vara öfverflöd i tillgång på folkskolelärare, kan jag sluta till af en uppsats, som jag läste nyligen i "Svensk läraretidning" för den 21 sistlidne Mars, nemligen uppgift om att vid en nyinrättad folkskola en plats med 600 kronors lön, kofoder, vedbrand och fria husrum varit annonserad ledig för icke mindre än ötte gången, och att ingen anmält sig såsom sökande. Detta synes bevisa, att brist på lärare vid folkskolorna förefinnes.

Jag skall, som sagdt, icke göra något yrkande; men jag vill hoppas och tro, att behofvet i detta afseende för de södra provinserna snart skall blifva afhjelpat.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Angående
löneförbät-
ring åt folk-
skolans lärare
och lära-
rinnor.

Herr *A. Rundbäck* hade i sin inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 1, framställt följande, af en utförlig motivering åtföljda förslag:

A. till lönens allmänna reglering för folkskolans lärare och lärarinnor.

1:o) att den kontanta lönen i första lönegraden eller under de 5 första ordinarie tjänståren, bestämmes för folkskolelärare till ett minibelopp af 600 kronor och för lärarinna till 500 kronor;

2:o) att, om skoldistriktet frivilligt höjer lärarinnans lön under de 5 första ordinarie tjänståren, staten må bidraga till hennes aflöning med två tredjedelar af den kontanta lönen intill ett belopp af högst 400 kronor;

3:o) att de förut föreslagna kontanta lönebeloppen i första lönegraden för lärare och lärarinna må efter 5 ordinarie tjänstår, från och med påföljande kalenderårs början, höjas med 100 kronor och

efter 10 ordinarie tjänstår, från och med påföljande kalenderårs början, med ytterligare 100 kronor; samt

4:o) att dessa löneförhöjningar dock endast under det vilkor må komma vederbörande lärare och lärarinna till godo, att han eller hon af skolrådet vitsordas hafva under närmast föregående femårsperiod oförvitligen skött sin tjänst, och att folkskoleinspektören lemnat samma vitsord utan anmärkning.

Angående löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor.
(Forts.)

B. till särskildt lönetillägg åt lärare och lärarinna vid flyttande folkskola.

1:o) att utöfver den allmänt bestämda lönen i de tre lönegraderna ett särskildt årligt lönetillägg må beviljas lärare och lärarinna vid flyttande folkskola, nemligen med 50 kronor åt den, som håller skola på två, med 75 kronor åt den, som håller skola på tre, och med 100 kronor åt den, som håller skola på mer än tre stationer; och

2:o) att staten och vederbörande skoldistrikt må bidraga till detta lönetillägg i lika proportion som i fråga om lönen i allmänhet.

C. till bidrag för upprätthållande af folkskole-tjänst, då ordinarie innehafvaren deraf genom svårare, ehuru öfvergående sjukdom är urståndsatt att själf sköta tjänsten.

1:o) att — då ordinarie lärare eller lärarinna på grund af vederbörligen styrkt, icke obotlig sjukdom åtnjuter tjänstledighet och tjänsten genom af skolrådet antagen vikarie bestrides — dennes aflöning, beräknad till högst 600 kronor för helt läsår, skall för den tid, tjänstledigheten varar utöfver en månad, utgöras af ordinarie tjänsteinnehafvaren, skoldistriktet och staten med lika belopp af hvar och en; att deremot ordinarie tjänsteinnehafvaren skall vara skyldig att bestrida vikariens hela aflöning under första månaden, samt skoldistriktet vara pligtigt att ensamt utgöra hvad vikarielönen möjligen kan överskjuta 600 kronor;

2:o) att för utgörande af statens bidrag ett anslag af 10,000 kronor måtte af Riksdagen beviljas; samt

3:o) att Kongl. Maj:t måtte meddela de närmare föreskrifter och vilkor, som för statsbidragets utbetalande kunna anses erforderliga.

D. till beräkning af kostnaderna för statsverket för förenämnda förslags genomförande.

att Riksdagen måtte till den sålunda föreslagna löneförbättringens genomförande anvisa ett statsanslag till belopp af 372,000 kronor.

Med anledning af denna motion hade Utskottet hemställt:

“att Riksdagen må besluta:

a) att — under förutsättning deraf, att skoldistrikt för ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som i minst fem år i denna egenskap oförvitligen tjänstgjort, kommer att bestämma aflöningen för nästkommande år till 700 kronor, der den icke redan uppgår till detta belopp — staten skall bidraga med högst två tredjedelar af hela nämnda

Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)

lönesumma och för ändamålet utöfver hvad redan är härtill anslaget på extra stat för år 1884 uppföra ett förslagsanslag af 180,000 kronor; samt

b) att hos Kongl. Maj:t anhålla derom, att Kongl. Maj:t täcktes efter ärendets närmare utredning, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga förslag till skälig löneförbättring för lärare och lärarinnor vid folkskolorna i riket.“

Enligt anteckning å utlåtandet voro reservationer vid förevarande punkt inom Utskottet anmälda

dels af Grefve *C. Beck-Friis*, med hvilken Herrar *L. M. Nordenfelt* och Friherre *G. Tamm* instämt och som för sin del tillstyrkt, att mom. a) måtte erhålla följande lydelse:

“a) att Riksdagen må besluta, att — under förutsättning deraf, att skoldistrikt för ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som under minst fem år i denna egenskap oförvitligen tjenstgjort, antingen redan beviljat kontant aflöning af 700 kronor eller ock för nästkommande år 1884 höjer aflöningen till nämnda belopp -- staten skall bidraga med två tredjedelar af hela denna lönesumma, samt att Riksdagen för ändamålet, utöfver hvad redan är härtill anslaget, må på extra stat för år 1884 uppföra ett förslagsanslag af 180,000 kronor;“

dels ock af Herr *Sven Nilsson*.

Efter uppläsning af den del af Utskottets förslag, som innefattas i *mom. a)*, yttrade:

Herr *Abr. Rundbäck*: Jag vill blott i afseende på föredragnings-sättet anhålla, att båda momenten af denna punkt må föredragas i ett sammanhang och att diskussionen måtte få omfatta dem båda.

Denna begäran bifölls; och skedde alltså nu uppläsning jemväl af Utskottets hemställan i *mom. b)*

Ordet lemnades derefter till

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet *Hammar skjöld*: Det kan naturligtvis icke vara mig obekant, att mångenstädes i landet klagan förspörjes öfver folkskolelärarnes nuvarande villkor. Jag har icke heller kunnat undgå att finna det dessa lärare, derest de icke hafva andra förmåner än dem, som lagen bestämmer, i allmänhet måste vara i en ganska svår belägenhet. Det oaktadt har jag icke ansett mig böra ifrågasätta någon åtgärd från regeringens sida för att förbättra deras villkor. Såsom Stats-Utskottet i sitt betänkande uttalat och jag äfven tror vara riktigt, äro folkskolelärarne och böra vara *kommunens* tjenstemän. Det är kommunen, som aflönar dem och det är kommunen som således, om den finner en löneförhöjning vara lämplig och behöflig, bör besluta densamma. Nu är det visserligen sant, att staten icke så obetydligt bidrager till folkskolelärarnes aflöning, ehuru icke så, att staten direkt till lärarne betalar något, utan staten gifver ett understöd till kommunen och det

är kommunen, som aflönar lärarne. Äfven i afseende å *formen* har man sålunda sökt fasthålla den grundsatsen, att ifrågavarande personer äro kommunens tjänstemän. Men den omständigheten, att staten lemna kommunen ett visst bidrag till folkskolelärarnes aflöning, utgör naturligtvis icke något hinder för kommunen att, när den så vill, förbättra lärarnes vilkor. Nu kan väl någon säga, att kommunen icke kan göra detta, derest icke det tillskott, som staten lemna, blir förhöjdt. Och det är väl möjligt, ja, jag vill äfven säga, det är mycket sannolikt, att så förhåller sig; men det har synts mig, som om en framställning om förhöjning af statens bidrag, på det folkskolelärarnes aflöning må kunna höjas, borde komma så att säga från kommunerna sjelfva genom folkets representanter vid riksdagen. De böra bäst känna om och i hvad mån behof af statsunderstöd för ändamålet finnes. Initiativet borde åtminstone icke i *första* hand komma från regeringen. Nu har ärendet blifvit genom en motion draget under Riksdagens pröfning och denna motion har af Stats-Utskottet fått vackra loford för den omsorg, hvarmed den blifvit utarbetad. Jag instämmer af fullaste hjerta i hvad Utskottet derom sagt. Det är icke ringa sakkunskap och icke ringa möda, som blifvit nedlagda på denna motion. Utskottet har likväl funnit betänkligheter vid att bifalla densamma i dess närvarande gestalt och föreslagit andra åtgärder. Af de skäl jag anført anser jag mig i denna fråga icke böra säga något mera än att, hvad helst Riksdagen inom ramen af de nu ifrågasatta förslagen må anse skäligt att besluta, det skall blifva mig ett nöje att lemna min hand till beslutets genomförande; ty äfven jag nitälskar varmt förbättrande af folkskolelärarnes och lärarinnornas löneförhållanden.

Angående löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor.
(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Jag får till en början betyga Stats-Utskottet min tacksamhet för två saker, nemligen för det första för dess välvilliga uttalande derom, att behofvet af löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor vore synnerligen trängande, och för det andra därför att, när Utskottet tillstyrkt en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, Utskottet i sitt förslag inlagt en hemställan att Kongl. Maj:t täcktes, "så fort ske kan", närmare utreda ärendet och derefter framlägga för Riksdagen nådig proposition i ämnet. Dermed har Utskottet otvifvelaktigt uttryckt sin egen välvilja för denna fråga och på samma gång antydt, att densamma redan blifvit allt för länge undanskjuten. Kanske till följd deraf att nödigt initiativ icke tagits från behörigt håll. Nu har jag emellertid af Herr Ecklesiastikministern hört, att anledningen dertill varit den, att han ansett frågan vara af beskaffenhet att böra komma icke från regeringen utan från representationen. Men det är dock en fråga, som icke är besvarad dermed, eller huruvida icke initiativ till bestämmande af minimilönen bör tillkomma regeringen. Frågan om att höja lönen öfver minimum bör naturligtvis tillkomma kommunerna. Sedan emellertid nu Herr Statsrådet förklarar, att han vill låna sin hand till genomförande af löneförbättring åt folkskolans lärare och, som jag hoppas, en skrifvelse i sådant syfte till Kongl. Maj:t kommer till stånd, har jag goda förhoppningar — hvilket jag

Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)

icke hade, innan jag hört Herr Statsrådets yttrande — om att frågan icke vidare skall blifva så synnerligt länge undanskjuten. Den har i allt fall varit det mycket för länge; ty redan för fem år sedan bevisade folkskolelärarne, att deras behof af löneförbättring var synnerligt trängande, hvarjemte alla vederbörande, som då yttrade sig i frågan, vitsordade detsamma, och ändå har på fem år ingenting gjorts åt saken. Men om således mina tvifvelsmål i det fallet äro undanröjda och om äfven det numera torde kunna antagas, att vi icke hafva att vänta något för långt uppskof med denna frågas afgörande, får jag dock förklara, att jag icke kan vara nöjd med hvad Utskottet föreslagit i mom. a). I detta mom. har nemligen Utskottet föreslagit åtgärder under väntningstiden, men dessa åtgärder äro af sådan beskaffenhet, att de äro af nästan noll och intet värde, hvilket jag skall söka att klart bevisa. Utskottet har nemligen sagt, att ingen enda folkskolelärare eller lärarinna skall få löneförbättring utom de, för hvilka församlingarne sjelfva besluta en sådan, och att bidrag till löneförhöjning skall lemnas endast de församlingar som besluta en sådan för nästkommande år, men icke dem, som redan hafva fattat beslut derom. Nu böra vi litet hvar här i Kammaren känna till, huru svårt det är att inom kommunerna få till stånd ett beslut om löneförhöjning; en mer än tjuugoårig erfarenhet har åtminstone lärt mig, att bland alla frågor rörande folkundervisningen finnes ingen så svår att genomdrifva inom kommunerna som frågan om löneförbättring åt skol-lärarne. Min öfvertygelse är derföre, att antalet af de lärare, som skola få nytta af den förmån Utskottet velat bereda dem, skall blifva försvinnande litet; och jag skall gifva eder, mine herrar, ett påtagligt bevis på, att jag häri icke sluter orätt. Inom folkskolelärarnes pensionsförening hafva alla de skolläretjenster från landet, som blifvit upptagna till en lön öfverstigande 600 kronor, ännu icke uppgått till mera än 224, och dock finnes det bortåt 4,000 folkskolelärare på landet. Vid sådant förhållande läser det väl icke vara sannolikt, att på ett enda år synnerligen många församlingar skola höja lärarelönerna; och följaktligen kommer den stora anslagssumma, som Utskottet velat ställa till Kongl. Maj:ts förfogande, alldeles icke att behövas, utan vi kunna gerna stryka bort en eller två nollor; den kommer att räcka till ändå. Stryka vi bort en nolla, hafva vi kvar 18,000 kronor, och deraf kunde löneförhöjning beredas åt 270 folkskolelärare; men enligt min öfvertygelse skall för ändamålet räcka vida mindre belopp än 18,000 kronor, och deraf kunnen I, mine herrar, bedöma huru litet Stats-Utskottet sörjt för lärarnes bästa under väntningstiden. Jag vill dock förmoda, att det skett icke med afsigt utan i bästa mening, och utan att Utskottet öfvervägt, hvad vilkoret vill säga. Mom. a) innerhåller äfven ett annat vilkor, hvilket jag flyktigt omnämmt, nemligen att inga andra skulle komma i åtnjutande af statsbidrag, än sådana församlingar, som *komme* att besluta förhöjning, således icke de församlingar, som redan hafva beslutat en sådan. Jag inser väl skälet härtill och kan icke ogilla motiven derför. Om man skulle bevilja löneförbättring till alla de församlingar, som redan höjt skollärarelönerna till 700 kronor, skulle nemligen städerna, som redan höjt

lönerna utöfver nämnda belopp, få en förmån, som icke komme lärarne utan städernas kassor till godo; och detta är jag visst icke med om. Men Utskottet skulle dock hafva kunnat föreskrifva, att *alla* lärare skulle få t. ex. 100 kronors förhöjning, intill dess Kongl. Maj:t hade så utredt frågan, att Riksdagen kunnat vidtaga en definitiv reglering, och att församlingarne skulle erhålla $\frac{2}{3}$ delar af detta belopp såsom bidrag, i hvilket fall bidraget alltid kommit lärarne till godo. Såsom det nu är ställdt, kan jag ingalunda vara med om Utskottets förslag. Efter den förklaring jag hört från statsrådsbänken skulle jag i frågans närvarande skick visserligen kunna nöja mig med en återremiss till Utskottet för att få första mom. bättre redigeradt; och om det ändrades derhän, som jag nyss antydde, skulle jag dermed kunna finna mig belåten; men jag anser, med min erfarenhet om dessa förhållanden, att min pligt bjuder mig att yrka bifall till min motion. Mine herrar, det är ett så allvarligt ämne det nu föreliggande, att vi måste se det äfven ur annan synpunkt, än Stats-Utskottet gjort. Det är ju möjligt, att åtskillige af herrarne icke hafva alldeles klart för sig, hvilka förändringar jag äsyftat med min motion, och jag vill derfor med några få ord angifva arten af denna förändring. För närvarande har en lärare två lönegrader, nemligen först 500 kronor under fem år och sedermera 600 kronor under den återstående tjenstetiden. Men dessa begge lönegrader hafva flutit tillsammans, så att alla lärare och lärarinnor i riket med undantag af 64 hafva från början 600 kronor. Detta åter kommer sig deraf, att församlingarne under den nu rådande lärarebristen icke kunnat få lärare för 500 kronor, utan måst höja lönen till 600. Nu hafva emellertid på detta sätt de unge rekryterna, som vid 20 års ålder inträda i folkskolans tjenst, lika löner med de gamla veteranerna, som hafva stora familjer att föda och uppfostra. Det är emellertid klart, att behofven för dessa olika åldersklasser skola visa sig högst olika, och att det icke går an att ordna saken på detta sätt. Mitt förslag går nu ut på att låta de unga kvarstanna på samma punkt, der de nu stå, men att i stället för två lönegrader inrätta tre, med en skilnad för hvarje grad af 100 kronor, och att tillika sätta lärarinnornas löner 100 kronor lägre än lärarnes. Lärarinnorna skulle således få i första lönegraden 500, i andra 600 och i tredje 700 samt lärarne respektive 600, 700 och 800 kronor. Hvarje förhöjning skulle inträda efter 5 års tjenstgöring. Jag vill hemställa, om dessa pretentioner äro obilliga eller om vi icke på rak arm skulle kunna säga, att de äro måttliga. Ty icke kan man tänka, att en familjefar skall kunna lefva under 800 kronor, då en ungarl behöfver 600. Derjemte upptages i min motion förslag om löneförhöjning till lärare och lärarinnor vid flyttande skolor och om vilkoren för vikariens aflöning under ordinarie innehafvarens sjukdom. Detta senare är något ytterst behjertansvärdt, som kanske mången icke känner till. När en lärare vid en folkskola sjuknar, är han nemligen skyldig att ensam med sin lilla lön aflöna vikarie, och det är lätt begripligt, att, om han är sjuk halfva året, han icke kan stå ut med att afstå 300 kronor utom andra förmåner till vikarie, utan att sjelf råka i misère.

*Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)*

Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)

Jag har för detta ändamål begärt 10,000 kronor och detta måtte väl vara en måttlig pretention.

Jag skall icke till bemötande upptaga Utskottets motivering. Blott ett vill jag framhålla. Utskottet säger, att den ifrågasatta förhöjningen skulle inverka på kommunernas hushållning. Ja, naturligtvis i någon mån, men för att herrarne icke skola misstaga sig om betydelsen af detta skäl, ber jag att få nämna, att, om en kommun har en lärarinna anställd, behöfves de fem första åren icke ett öre i förhöjning, de fem' efterföljande ej heller ett öre, och först efter 10 år allenast 33 kronor 33 öre. Har kommunen en lärare anställd, behöfves de fem första åren ej mer än kommunen nu faktiskt ger, efter 5 år 33 kronor 33 öre och efter 10 år 66 kronor 67 öre, hvilket är det högsta, som erfordras. Detta synes ej vara belopp, som kunna väga synnerligen tungt på en kommuns budget.

Jag tror således, att man mycket väl kan antaga mitt förslag åtminstone i hufvudsaken eller hvad angår bestämmande af minimilönerna. Skulle Kammaren sedermera finna nödigt att remittera det öfriga af mitt förslag till Kongl. Maj:t för ytterligare utredning, så vore det väl icke så bra, men uppskofvet kan dock der icke blifva af den betydelse som i fråga om minimilönernes bestämmande. Emellertid anholder jag att, utan vidare motivering, få yrka rent bifall till min motion.

Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga instämde med Herr Abr. Rundbäck.

Herr *Fredenberg*: Då jag instämt i Herr Abraham Rundbäcks motion, om hvilken till och med Stats-Utskottet erkänner att den innehåller en förtjenstfull utredning och mångsidig belysning af den viktiga frågan angående löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor, så tvekar jag lika litet som motionären sjelf att yrka bifall till motionen oförändrad. Jag gör det så mycket hellre, som de af motionären föreslagna lönebeloppen äro så moderata, ja, jag vågar till och med säga låga, att, när regeringen en gång, såsom Stats-Utskottet föreslagit, inkommer med proposition till Riksdagen om definitiv lönereglering, minimilönerna då icke gerna kunna sättas lägre än till 600 kronor. Jag styrkes så mycket mera i denna min uppfattning af den omständigheten, att, med undantag blott för 64 lärare, alla minimilönerna äro redan nu 600 kronor. För att vidare förbättra lönerna måste väl sedan, i likhet med hvad för elementarlärare eger rum, ålderstillägg tillkomma, förmodar jag, men att dessa icke komma att inskränka sig till 2, såsom motionären föreslagit, utan säkerligen blifva ungefär lika många som elementarlärarnes, tar jag också alldeles för gifvet.

Då, såsom vi veta, en komité är tillsatt för utarbetande af förslag till omorganisation af våra elementarläroverk och denna reform äfven står i samband med folkskolan, så torde det komma att dröja länge, innan någon löneförhöjning för folkskolelärarne kan komma till stånd. Och då jag för min del icke vill vara med om att under en så lång tid sätta folkskolelärarne på förknappning, som för alla gifta, med

större familj åtminstone, nästan närmar sig till svältkur, anser jag att Kammaren bör bifalla en så moderat löneförhöjning som den motionären föreslagit. Det är visserligen i de flesta fall sant att lika arbete också bör tillerkännas lika lön, men då folkskolelärarinnan så till vida är i en lyckligare ställning än folkskoleläraren, att hennes lefnadsbehof äro icke allenast mindre, utan hon äfven sjelf kan laga sin mat, städa sitt rum och sy sina kläder, o. s. v. — så tror jag, att motionären förebringat tillräckliga skäl för att sätta hennes minimilön 100 kronor lägre än folkskolelärarens, då deremot i fråga om ålderstilllägg motionären föreslagit dessa till lika belopp för båda. Hvad beträffar det af Utskottet och äfven af Herr Ecklesiastikministern anförda skälet, att folkskolan genom den föreslagna löneförhöjningen skulle förlora sin kommunala karakter, kan jag icke tillmäta det någon betydelse. Då nu är stadgadt att minimilönen skall vara 500 kronor, så blir väl förhållandet ändå detsamma, om regering och Riksdag nu bestämma, att den skall vara 600 kronor med ålderstilllägg. Denna lön blir ingalunda för hög, utan säkerligen skall det ändå erfordras oförevillighet från kommuneus sida, om man skall kunna erhålla lämpliga och goda lärarekrafter.

Hvad åter vidkommer Utskottets förslag i mom. a) att bevilja 180,000 kronor för att bereda folkskolelärarne en tillfällig löneförbättring, så tror jag att den hjälpen skulle blifva bra illusorisk, ty för det första skulle detta statens bidrag endast komma de kommuner till godo, hvilka från och med nästa års början höja lönen till 700 kronor, och för det andra skulle många kommuner på landet af flere skäl, och säkerligen icke minst af sparsamhetsskäl, underlåta att ifrågasätta någon löneförbättring. Städerna hafva icke heller så synnerligt stor anledning att vara tacksamma för detta anslag, ty jag tror, att det knappast finnes någon stad, der kommunen icke redan nu höjt lönen för folkskolelärarne till 700 kronor, hvarigenom städerna således icke skulle komma i åtnjutande af något som helst bidrag af detta anslag för sina lärarekrafter aflöning.

Det är af dessa skäl, Herr Talman, som jag instämmer med motionären och yrkar bifall till hans förslag oförändradt.

Herr Nils Petersson: Det kan icke förnekas, att denna fråga på visst sätt är ganska vigtig, men den är äfven af en ömtålig natur. Det är nemligen af ganska stor vigt att få reda på hvad man egentligen bör åtgöra vid densamma för att handla riktigt och rättvist. Hvad Andra Kammaren än må göra i denna fråga och för att icke blifva missförstådd vill jag genast tillkännagifva, att äfven jag tror hvad motionären här föreslagit icke bör lemnas alldeles å sido, om jag också icke kan medgifva att deråt bör gifvas en sådan omfattning, som motionen afser.

Lönen för en ordinarie folkskolelärare eller lärarinna är för närvarande bestämd till ett minimum af 500 kronor, men har kommit att för de allra flesta höjas till 600 kronor. Anledningen härtill har varit, att det förefunnits brist på skollärare, så att församlingarna

Angående löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor.
(Forts.)

Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)

hafva varit nödsakade att höja lönen för dem. Det är endast det gamla förhållandet med tillgång och efterfrågan, hvilket ju också är det rätta sättet, hvarpå lönerna böra bestämmas. Hvad åter det beträffar att, såsom motionären föreslagit, bevilja ålderstillägg för äldre folkskolelärare under vissa villkor, kan nog detta hafva sina skäl för sig, ty det finnes ju ingen regel utan undantag, och möjligen kan detta vara det rätta i särskilda fall. Men i allmänhet är frågan om ålderstillägg beroende på helt andra förhållanden än dem, som bestämma sjelfva lönebeloppen, ty dervid bör man taga hänsyn till olika lefnadsförhållanden samt de vanor personen haft från barndomen, hvilket allt kan kräfva både en stor och en liten lön. Detta är den ena sidan af saken. Den andra delen af saken, som utöfvar inflytande på lönebestämmelsen, är stället, der läraren är bosatt. Kan för en lärare på landet 500 kronor vara tillräckliga att lefva på, äro i Stockholm 1,200 kronor å 1,500 kronor knappt tillräckliga för honom. Det är således orätt att säga, att lönen bör sättas lika stor öfver allt. Detta är, man må säga hvad man vill, en allvarlig och ömtålig sak och man bör akta sig att skämma bort den genom att uppställa och vidhålla orimliga, för *alla* kommuner *lika* gällande anspråk i löneväg. Derigenom ålägger man också en hel del fattiga kommuner bördor, som de icke äro i stånd att bära. Det finnes redan nu orter, der $\frac{9}{10}$ af den nuvarande befolkningen har det sämre än den folkskolelärare, kommunen aflönar. Alltså är det min åsigt, att man icke bör bestämma, att lönen skall öfver allt vara lika hög, utan den bör rättas efter lefnadsförhållandena på den plats, der läraren är boende. Skall läraren vara i kommunens tjenst, får han väl också rätta sig efter förhållandena, der han lefver. Jag vill visst icke förneka, att en förhöjning af ifrågavarande lärares löner kan vara behöflig, men på annat sätt än jag föreslagit anser jag omöjligt att en förhöjning kan ega rum. Må vi blott tänka oss hvilka förmåner en skollärare har, — han har ett praktigt boningshus med 3 rum och kök, hvilket i Stockholm är värdt 500 å 600 kronor, vedbrand och kofoder, hvar-till kommer den bästa löneförhöjning, skollärare hittills fått och som kommit dem mest tillgodo, eller det planteringsland, som de fingo för några år sedan, och hvaraf de hafva stor nytta. För min del har jag icke heller hört några egentliga klagomål af skollärarne på den ort, hvarifrån jag är. Det är väl sant, att äfven de undertecknat en petition om löneförhöjning för folkskolelärarne, men dertill hafva de blifvit förledda af ett visst tidningsorgan, och de voro för resten bra dumma, om de icke togo emot, när de kunde få en större lön. Jag får i folkskolans eget intresse vädja till denna Kammare, att den icke må bidraga till att klafbinda de olika kommunerna för skolans skull, utan att man må tillse, att hvarje kommun tillskjuter hvad som kan erfordras till lön åt läraren och låter staten släppa till två tredjedelar deraf. Detta är enligt mitt förmenande det ända rätta sättet för lärares aflönning och det enda, jag vill gå in på. Jag får derfor också säga, att jag icke har något synnerligt emot att rösta för Utskottets förslag i mom. a.). Deremot anser jag det fullkomligt origtigt att bi-

falla mom. b). Att aflåta en skrifvelse till konungen i der angifvet syfte kan jag för min del alldeles icke finna lämpligt.

Jag yrkar således bifall till mom. a) och afslag å mom. b).

Herr Aug. Peterson: Herr Talman! Jag medgifver gerna, att många folkskolelärare hafva för liten lön och att den sålunda är otillräcklig för deras utkomst, i synnerhet om de hafva stor familj. I Svensk läraretidning, som under förliden riksdag utdelades här i Kammaren, syntes det att folkskolelärare finnas, som hafva ända till 8 barn. Detta utgör, om man medräknar en piga, en familj af 11 personer. Om man nu dividerar lönen, 600 kronor, med antalet dagar i året, så skall man finna huru obetydligt belopp per dag hvar och en af dessa personer har att lefva af. Det är icke möjligt för en folkskolelärare med så stor familj att lefva på en så liten lön. Af nämnda tidning hafva vi ock sett att en och annan folkskolelärare har ännu större familj, och desse måste då hafva ännu svårare att draga sig fram. Jag kan likväl icke medgifva, att, såsom Herr Rundbäck yttrade, *alla* folkskolelärare äro i behof af en lönetillökning af 100 kronor. Ty jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att en stor del folkskolelärare äro ogifta, och dessa kunna mycket väl lefva på den lön de nu hafva. Jag känner många sådana i min hembygd, och från dem har man, mig veterligen, icke hört framställas någon begäran om löneförbättring. Det är endast de gifta, som äro i behof af en sådan. Utskottet har därför ansett att kommunerna, som bäst äro i tillfälle att kunna bedöma huruvida dylikt förefinnes eller icke, böra, såsom vilkor för åtnjutande af förhöjdt statsbidrag, åtaga sig att öka lönen till 700 kronor för de lärare, som verkligen behöfva en sådan tillökning och för sin nitiska verksamhet gjort sig förtjenta deraf. Det är också därför som Utskottet antagit att man bör gå till väga på sätt Utskottet föreslagit.

En föregående talare nämnde nyss, att inom vissa kommuner det finnes många personer — jag tror att han uppgaf ända till $\frac{9}{10}$ af befolkningen — som äro mycket sämre lottade än folkskolelärarne eller hafva mycket mindre inkomster än de. Jag skall på tal härom berätta, huru jag blef välkomnad hem från 1877 års riksdag af några bland mina kommittenter med anledning af en motion, som jag väckt i denna Kammare. Vid 1876 års riksdag framlade jag förslag derom, att hvarje folkskolelärare, som ålades att tjenstgöra utöfver 8 månader om året, skulle för denna tjenstgöring hafva relativt lika stor lön, som för hvar och en af de 8 månaderna. Nu är att märka, att folkskolelärarne, då jag väckte min motion, för en sådan extra tjenstgöring icke hade annan ersättning än två tunnor spannmål. 1876 års Riksdag afslog motionen, men då jag den följande riksdagen förnyade den, bifölls densamma. Då jag efter riksdagens slut sammanträffade med mina kommittenter, yttrade några af dem: "Huru kunde du väcka ett dylikt förslag om förhöjning i folkskolelärarnes löner? Tycker du icke att den lön de redan hafva är ganska vacker? Kan du på samvete förklara att någon af oss bönder, som ega från $\frac{1}{3}$ till $\frac{1}{2}$ mantal, har så stora inkomster af sitt lilla jordbruk, sedan han betalt sina räntor,

*Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinmor.*
(Forts.)

*Angående
löneförbät-
ring åt folk-
skolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)*

sin skatt och sina arbetskostnader, att hans behållning för året uppgår till 800 kronor, oaktadt en sådan bonde har ett strängt kroppsarbete från tidigt på morgonen till sent på aftonen hvarje sökendag hela året igenom.“ Detta var en invändning, som jag hade svårt att gendrifva. Jag måste ju medgifva, att de i viss mån hade rätt i sin uppfattning. Men jag hade i sjelfva verket icke föreslagit någon löneförhöjning, utan endast den rättelse i folkskolelärares lönevilkor, att de, som fått en ökad tjenstgöring, också skulle få en högre lön, och jag kunde således icke gifva mina vedersakare rätt i deras anmärkning emot mitt förslag. Man anmärkte dock, att folkskolelärares icke hade något att göra under fyra månader af året, och att, om de under denna tid icke ålades någon tjenstgöring, de endast skulle ligga och sofva och ingenting uträtta samt att de mot en lön af 800 kronor väl kunde tjenstgöra en eller annan månad längre, utan något lönetillskott. Så bemöttes jag, såsom sagdt, af en del af mina kommittenter. Jag har dock därför icke frångått den åsigt, att åtskilliga af våra folkskolelärare behöfva en löneförhöjning, men så är icke förhållandet med alla. Jag känner t. ex. en folkskolelärare i min hemort, som är taxerad för inkomst af ett kapital af 30,000 kronor. Denne man har haft allehanda uppdrag för hela församlingen. Han har fört protokoll vid kommunalstämma, upprättat fyrktalslängder, hållit auktioner och förrättat bouppteckningar. Ofta är äfven fallet att samma person förenar klockare- och skollärarebefattningen, och i sådan händelse behöfver han icke någon lönetillökning. Jag har på enskild väg inhemtat, att en sådan persons sammanlagda lön ofta uppgår till 1,200—1,400 kronor. Jag har inom Utskottet biträdt första mom. af Utskottets hemställan i denna punkt, emedan jag har trott, att församlingarne, som bäst kunna bedöma hvad behof som förefinnes, kunna, om de anse behöfligt, höja sina folkskolelärares löner till 700 kronor, men deremot har jag ansett, att frågan i öfrigt för närvarande kunde anstå, helst jag förmodar att det icke dröjer länge, innan frågan på nytt återkommer, åtföljd af en ny utredning. Oaktadt jag icke inom Utskottet reserverat mig emot det andra mom. i Utskottets hemställan, har jag sålunda icke velat godkänna detta moment. Jag skall därför, i likhet med den näst föregående talaren, yrka bifall till mom. a) i Utskottets hemställan, men afslag å mom. b).

Herr Gamelius: Då denna fråga redan blifvit så utförligt utredd, som här skett, torde Kammarerna icke göra anspråk på något vidlyftigare yttrande från min sida angående densamma. Jag vill emellertid säga några ord.

I hufvudsak instämmer jag med motionären, men jag måste bekänna, att i några afseenden berättigade erinringar emot motionen torde kunna framställas, och så gerna jag än önskar bifall till motionen i hufvudsak, tror jag dock icke ur praktisk synpunkt att ett yrkande på bifall till densamma nu bör framställas. Jag är nemligen öfvertygad om att ett sådant yrkande nu icke har utsigt till framgång, och i sådant fall föreligger icke annat yrkande än på bifall till Stats-Utskottets hemställan i mom. a), ehuru jag får säga, att denna icke

heller förefaller mig fullt tillfredsställande. Jag ber emellertid först att i korthet få reservera mig emot de blomstermålningar, som ett par talare uppdragit öfver folkskolelärnarnes ställning. Jag tror för min del att desse lärares ställning är ganska behjertansvärd, och då samme talare slutat med att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag i mom. a), hafva de ju äfven erkänt, att så är förhållandet. Jag skall icke länge uppehålla Kammaren, men då jag icke kan gilla detta Stats-Utskottets förslag oförändradt, ber jag att få göra några anmärkingar emot de ordalag deri, som jag ej kan godkänna. Först och främst kan jag icke biträda den i Utskottets hemstallan införda mellanmening som lyder sålunda: — "under förutsättning deraf, att skoldistrikt för ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som i minst fem år i denna egenskap oförvitligen tjenstgjort, kommer att bestämma aflöningen för nästkommande år till 700 kronor, der den icke redan uppgår till detta belopp". — Denna bestämmelse anser jag vara temligen oriktig. Den skulle nemligen innebära, att Riksdagen skulle utfästa ett premium åt de församlingar, som hittills icke velat höja lönerna åt sina lärare. Deremot har erinrats, att, om man lemnar bidrag af statsmedel äfven åt de församlingar, som redan ökat dessa löner till 700 kronor, skulle detta bidrag icke komma folkskolelärnarne utan vederbörande kommuner — hufvudsakligen stads-, men äfven landskommuner — till godo. Men jag håller före, att dessa kommuner icke skulle betrakta detta bidrag såsom en inkomst för sig, utan anse det såsom en anledning att ytterligare höja lönerna för sina folkskolelärare, och deri ser jag ingenting ondt, utan tvärt om. Det synes mig, som om den allra enklaste rättvisa skulle fordra, att om staten lemnar bidrag till aflöningen, såsom här är föreslaget, den äfven lemnar detta bidrag åt de skoldistrikt, der folkskolelärnarne redan hafva 700 kronor årligen eller derutöfver. Då statens tillskott i alla fall är begränsadt för hvar kommun till $\frac{2}{3}$ af 700 kronor, bör det väl tillfalla *alla* sådana kommuner, ty det kan eljest lätt hända, att Riksdagen genom detta stadgande kommer att i somliga fall motverka hvad Riksdagen nu vill främja. Det skulle möjligen kunna på något håll föranleda en nedsättning af de nu utgående lönerna, ty för att få bidrag behöfdes ju endast att kommunen ena året nedsatte skollärnarnes löner till 600 kronor, hvarefter man följande året åter kunde höja lönerna så mycket, att derigenom lemnades fullt vederlag för den gjorda nedsättningen, och då blefve kommunen genast berättigad till andel af statsbidraget. Det är således till ett slags spegelfäkteri man här vill inbjuda, och det synes mig högst olämpligt äfven ur denna synpunkt att antaga det stadgande, som Utskottet här föreslagit.

Äfven ett annat ord förekommer i detta mom. a), nemligen ordet "högst", som jag icke förstår hvarför det skall finnas der. Det är ju ett förslagsanslag som här är i fråga, och det är väl meningen att beloppet skall utgå med $\frac{2}{3}$ af 700 kronor, och i så fall ger ordet "högst" endast anledning till tvetydighet. Då det således icke har någon nytta med sig, kan det gerna utgå. Vid sådant förhållande och då jag har mig bekant, att Första Kammaren utan votering, efter en långre debatt, antagit den vid detta betänkande fogade reservation, anhåller

*Angående
löneförbättring
åt folkskolans
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)*

Angående
löneförbättring
öt folkskolas
lärare och
lärarinnor.
(Forts.)

jag hos Herr Talmannen om proposition på bifall till samma förslag. I denna reservation, som afgifvits af Herrar Grefve Beck-Friis, Nordenfelt och Friherre Tamm, hafva de båda erinringar, hvartill lydelsen af Utskottets ofta berörda förslag synts mig föranleda, blifvit undanröjda. Jag tillåter mig därför yrka att Kammaren beträffande punkten 17, mom. a) må besluta att — under förutsättning deraf, att skoldistrikt för ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som under minst fem år i denna egenskap oförvitligen tjenstgjort, antingen redan beviljat kontant aflöning af 700 kronor eller ock för nästkommande år 1884 höjer aflöningen till nämnda belopp — staten skall bidra med två tredjedelar af hela denna lönesumma, samt att Riksdagen för ändamålet utöfver hvad redan är härtill anslaget, må på extra stat för år 1884 uppföra ett förslagsanslag af 180,000 kronor.

I detta yttrande instämde Herr *G. Th. Ljunggren*.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag vill endast i likhet med den näst föregående talaren anhålla att denna Kammare ville, i enlighet med Första Kammarens redan fattade beslut, bifalla den vid detta betänkande fogade reservation. Det synes mig vara temligen tydligt, att de kommuner, som bevilja sina folkskolelärare lika löner; böra hafva lika stora statsbidrag. Herr Abraham Rundbäck fälde visserligen nyss det yttrande, att ett sådant Riksdagens beslut skulle vara af noll och intet värde, men jag är nästan öfvertygad om, att Herr Rundbäck sjelf skall vid närmare besinnande medgifva, att detta hans yttrande var något för starkt. För att få statsbidrag intill $\frac{2}{3}$ af den ifrågasatta löneförhöjningen, skulle kommunerna sjelfva icke behöfva tillskjuta mer än 33 kronor 33 öre, då folkskoleläraren finge 700 kronor i årlig lön, och så illa står det väl icke heller till å landsbygden med intresset för folkskolan, att man icke vill öka skollärarens lön med 33 kronor.

Jag anhåller, såsom sagdt, om bifall till Grefve Beck-Friis reservation.

Herrar *A. Svensson* i Lösen, *A. Persson*, *N. Nilsson* i Espinge, af *Trolle* och *Olof Andersson* i Lyckorna förenade sig med Herr Ola Andersson.

Den vidare öfverläggningen i förevarande ämne uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.